
L

6
3-F
14
6
16. L
10

AVGVSTINI NIPHI SVESSANI
DE AVGVRIIS
LIBRI DVO.

F. IANVARII DE MATTA
Neapolitani . .

Pro Bibliotheca S. Francisci Caracciolorum

AVGVSTINI NIPHI MEDICES PHILOSOPHI SVESSANI; LIBRORVM DE AVGVRIIS, AD ILLVSTR. VIRVM GVIDONEM RANGONIVM MAGNANIMVM COMITEM PRAEFATIO.

Quanta apud priscos homines inoleuerit uanitas Magnanime Guido, ex ijs, quæ de augurijs deq; augurãdi artibus tradiderunt, non est obscurum intelligere Cilicum & Pisidarum gens, hisq; finitima Pamphilia uolatibus auium, cantibusq; declarari res futuras crediderunt. Democritus, Chrysippus, Diogenes Babilonius, Antipater, Possidonius rem probarũt. Romulus Augur optimus Vrbem auspicato condidit. Prisci Reges, Romaniq; ipsi tantam fidem augurijs præstabant, ut sine auspicijs nullas res prorsus gererent, dicerentq; & templa augusta, eademq; ab origine auguria qđ à Ioue manu sua aucta fuerint atq; data. Tiberius Gracchus augurum, & aruspicum disciplinam cæteris diuinationibus anteposuit, quæ in Telmesso Cariæ urbe clARuit. Phryges quoq; & Arabes auium significationibus obtemperabant quod etiã effecerũt Vmbri. Plinius insuper in historiæ naturalis libris, non modo his fidẽ præstat, uerum etiam multis exemplis probat. Liuius etiam ubiq; auguria magnificit, at ubi opus erat, annotauit. Hesiodus in narratione obsessionis Nini aquilam augurij præsidem bibentem facit. Aristo. omnium philosophorũ magister non solum augurijs fidem adhibet, sed ex animalibus multa colligi monet. Vnde libris de animalium historia inquit, gallina etiã discissa, talia suscepto quo loco fœminis oua adhærent, reperta sunt colore luteo tota magnitudine oui profecta quod pro ostento augures capiunt. Præterea cũ de lacte & colostra loqueretur sed hæc ostẽtis inquit annumeranda potius ducunt, nam & Lẽnio illi pecoris domino consulenti, deus amplius incrementum peculij futurum respondet & cum de sternutamẽto loqueretur signum est inquit, augurale & unum ex spirituum omnium generibus sanctum & sacrum, per quæ nõ modo fidem augurijs tribuere, uerum etiam probare uidetur. Celeberrimi uero augures, qui & fidem auspi

riis præstiterunt, & auguria obseruarunt, plurimi fuerunt inter quos Deiotarus Siciliæ Rex qui (ut Cicero inquit) nihil unquam nisi auspicato gessit. Tisameus Antiochi filius adeo auguriorum facultatem percalluit, ut apud Delphos oracula redderet. Leucadius celeberrimus aruspex, qui Hyppomachus nomine dicebatur, auguria apud græcos obseruauit; Vectius in augurãdi disciplina nobilissimus fuit, hic enim ut scribit Varro in libris antiquitatum affirmauit futurum Romani Imperij terminum post .M.CC. annos. Theocritus augur fuit præstantissimus, qui authoritate augurandi omnibus sui temporis auguribus antecibat. Vmbritius tantam augurijs fidem tribuit, ut ipsa esse deorũ uerba assereret Tyburnus Amphiarai filius adeo augurijs adhæsit, ut Tyburtes non alio nomine quã à Tyburno dici uoluerint. Amphiaraus Oiclei filius augur fuit græcus, quem cũ Adrastus Rex in bellum contra Thebas uellet ducere, recusauit, & ne cogeretur, se se occulit, qđ præuideret ibidem se periturum. Tiresias Thebanorum Rex non modo augurijs fidẽ præstitit: uerum etiam auguristicæ artis inuentorem fuisse memoriæ proditum est. Tages uero primus omnium auspicij disciplinam dedit. Hi sunt homines, qui uanitatibus auguriorum adhæserũt. Ne igitur huiusmodi prisci homines prophanis sint errandi occasio, de augurijs duos libros struẽdos esse putauimus. Primũ in quo uanitates omnes, quas tradiderunt, enarrabimus. Secũdum autem in quo & opiniones, & causas, quibus huiusmodi uanitatibus fidem tribuerunt, reprobabimus, exponemusq; & quibus augurijs fides sit præstanda, & usq; quo augurandum sit. Verum cum aliquid publicatur, primario uiro dicatum nõ parum authoritatis capiat, Ad te Guido Illustris Studiosorum uirorũ fautor præcipuus atq; tuorum parium similiumq; iubar splendidissimum librũ hunc scribimus, ut intelligas quibus augurijs fides sit præstãda, quibus autem nõ, insuper quid de eis philosophi, quidúe sanctissimi uiri senserint. Virtus .n. tua declarauit nõ modo grato animo labores nostros uerum etiam summo desyderio te esse suscepturum. Accipe igitur libellũ, quẽ si a te commẽdatum sensero, ad maiora munera accingar. Vale.

QVID PER NOMEN AVGVRII SIT INTELLIGENDVM, ET QVO ORDINE PROCEDENDVM.

Ntequam ad rem, quæ nobis augurium fert, deueniamus, quid per augurium intellexerunt prisci, ac quo modo nos in disputationē accipimus, exponendum uidetur. **A** *Est igitur* AVGVRIVM *diuinatio quædam, quæ ex auibus ipsis colligitur.* DIVINATIO *autem ut* Ari. *inquit libro de somnijs, bifariam dicitur, aut naturalis, aut artificiaria.* Naturalis *quidem diuinatio est ipsa auis quæ uolatu, aut uocibus, aut gustatu ex insperato nobis suapte natura aliquid boni, aut mali futuri prædicit, & de hac naturali diuinatione* Virgilius *loquitur cum inquit qđ nisi me quacūq; nouas incidere lites.* Ante *sinistra caua monuisset ab illice cornix.* Hæc *tuus hic* Mœris, *nec uinceret ipse* Menalcas. Artificiaria *uero, est interpretatio auguris, qua naturalem diuinationem in suam significationem interpretatur, unde* Cicero *in libro de legibus sacerdotum, genera duo esse dicit, unū, quod præsit cærimonijs & sacris, alterum quod interpretatur fatidicorum & uatum effata incognitaq;.* Diuinationis *erant tria in auibus.* Nam *aliæ uolatu, aliæ cantu, aliæ gustatu futura prædicebant.* Infœlicē *enim conflictum in* Numantinis, *in* Mancinum *illatum prædixerunt pulli, qui escam non acceperunt, sed ex cauea euolauerunt.* AVSPICIVM *uero differt ab augurio, quando quidem augurium fit proprie auium garritu; ac uoce duntaxat, auspicium autem ab auiū uolatu.* Nonius *uero* Marcellus *docet.* AVSPICIVM *esse auium inspectionē.* AVGVRIVM *uero rerum omnium coniecturam.* ARVSPICIVM *ex uictimis in ara inspiciendis fiebat.* EXTISPICES *uero dicebantur ab inspiciendis extis.* OMEN *est intētio auspicantis qua auspicans ipse aliquid, quod sibi occurrit, ut augurium accipit, diciturq; bonum, & malum omen, ut apud* Liuium *nō semel legitur, cū procis necem machinaretur* Vlyxes, *precatus est* Ioue, *ut duplex ille signum daret, quo id quod animo cōceperat perfectū iri certo sciret, cui illico intonuit* Iupiter, *& puellam in ædibus pistrino adductam deos rogantem sensit, ut non diutius eo die in* Vlyxis *domo comederent proci, quod* Vlyxes *pro omine accepit nec defuit rei euentus,*

siquidem eo die ab Vlyxe, & Telemacho ad unū cæsi sunt. PRAESAGIVM autem communius est. Omne enim animal quod præsagit q̄ oblata res est, dicitur præsagire, hoc est futura ante sentire. VATICINIVM ipsa diuinatio est, quæ (ut diximus) aut naturalis, aut artificiaria est. OSTENTVM quod statim futuri quicquam ostendat, ut cometæ, tonitrua, monstrum, & id genus. PORTENTVM quod licet naturale sit, raro tamen se ostendit quin futuri aliquid cum temporis interuallo denuntiat. PRODIGIVM dicitur qđ & natura fiat, & sæpe eueniat, semper tamē mali quicquā præsagit. ut apud Homerum odiss. xxi. nam ubi Vlyxes nullo negotio arcum præter omnium procorum opinionem intendisset, quo eos confecturus erat, Iuppiter maximo fragore intonuit, quod prodigium Vlyxis conatus aduersum procos nō irritos fore (ut postea euentus docuit) portēdebat praeterea græcis certantibus Iuppiter totam noctem tonans, calamitatis prodigium dedit ut apud Homerum Il. xi. cū utraq; acies græcorum & Troianorum in procinctu staret, Iuppiter præuidens magnam græcorum cladem sanguinem pluit, Homerus Il. xi. uerū placet nobis Augurij nomine uti pro his omnibus & pro quibuscumq; alijs, quæ ueteres in futuri significationem retulerunt, ideo de his percurrentes dicimus, de augurijs, primo quæ ex sternutamentis prisci acceperunt, deinde de augurijs, quæ ex tremoribus cuiusq; particulæ nostri corporis sumpta sunt, demum de augurijs, quæ ex alijs quibuscunq; accepta in futuri significationem retulerunt. Nam uulgares in his omnibus esse crediderunt auguria.

Quatuor esse necessaria in augurijs secundum priscorum usum.

SEd quot in augurijs necessaria sint secundum priscorum usum, edoceamus. Credit enim gentilium uanitas in auguriorum usu quatuor esse necessaria. OBIECTVM, quod præter intentionem, hoc est ex insperato auspicāti occurrit siue sit auis, siue belua, siue sternutamētū, siue tremor, siue res, quæuis alia. PERSONA AVSPICANS cui tale obiectum ex insperato præter intentionem, se offert. INTENTIO AVSPCANTIS qua obiectum, quod occurrit in augurium refertur, & HORA, qua obiectum, quod præter intentionem ex insperato occurrit, nulla præcedente ratiocinatione, quasi naturali impetu pro augurio accipitur.

De obiectis Augurificis.

d E obiectis uero augurificis uariæ apud priscos fuerunt obseruationes. Nã alij sternutamẽtis pro obiectis auguralibus utũtur, alij tremoribus, ac saltibus particularum corporis, alij utuntur pro auguralibus obiectis, & homine, & auibus, & feris, alij utuntur auibus dũtaxat, alij utuntur omni eo, quod ex insperato occurrit. Sũt deniq; alij qui obiecta auguralia in. xij. reduxerunt, pro numero. xij. signorũ per quæ decurrit Luna mouẽs auguria. de q̃bus dicemus postea at nũc satis sit generatim hæc attigisse.

De persona auspicante.

d E persona auspicante post hæc differendum, Mathematici enim autumant nõ omnem hominem esse, cui auguria mali, aut boni quicquam portendunt, & hanc ob causam nonnulli tradũt personam, cui auguria prædicunt, eam esse, quæ inter alios homines prærogatiuam habet, nec ab ratione mouentur, Nam si uniuersi ordo (ut putant) auguria mouet, non nisi propter hominis bonum mouere uidetur, potissimumq; eius hominis, q̃ cæteris antestat, cum sit magis ab ipsa natura intentus. Accedit q̃d ex bono, aut malo præeminentis hominis, multorum etiam bonum, aut malum pendeat. Quare uiris dũtaxat illustribus, qui potentia, aut uirtute, aut diuitijs, aut dominatiõe alijs præsunt, auguria prædicere futura arbitrantur. Nos autem contraria legimus, Nam deiectis etiam personis nonnunq̃ boni quicquam aut mali auguria significasse in libris historiarũ comperimus, ob id gentilium uanitas omnem hominem arbitrãtur posse esse, cui auguria contingunt, modo obiecta augurifica (ut dicemus) pro augurijs acceperit. Deiectæ etiã personæ non nunq̃ illustres uiros uirtutibus & studijs excellunt, & ob hanc rem (ut Ari. inquit ethicorum. x.) à natura ipsa atq; ab ipso deo magis diliguntur, quare fit ut persona omnis sit apta, ut ea auguria contingant, modo præter rationem, præmeditationemue ex insperato augurifica obiecta euenerint.

De intentione auspicantis.

q Vare nisi persona auspicans naturali quodam impetu, obiectum ut augurium sumat, quod ex insperato occurrit, nequaquã (ut scribunt augures) auguriũ esse poterit, quatenus enim obiectum, quod ex insperato oc/

currit, impetu quodam naturali pro augurio accipimus, decernitur stellam mouisse tum obiectum, ut occurrat, tum mẽtem nostram, ut pro augurio illud sumat. Motus enim naturales motu cœlesti regulantur. At cum obiectum impetu naturali nobis occurrat, nosq; impetu naturæ illđ, ut auguriũ accipiamus, fit, ut utrq; impetus cælesti motu reguletur. Est autem huic rei nobis exẽplo, Scipio Africanus, qui cum descenderet à nauicula, in terramq; cecidisset, mox occursum in augurium referens, dixit teneo te tellus non enim augurium fuisset, nisi naturali quodam impetu à Scipione ominante id in augurium relatum fuisset. Insup cum. L. Paulo Macedonicum bellum senatus extra ordinem decreuisset & ea ipsa die domum ad uesperas rediisset, filiolam suam tertiam, quæ tunc erat paruula, admodum osculãs animaduertit tristitiorem, quam cum interrogasset, quid ita tristis esset, pater inquit, Persa periit, tum ille arctius puellam complexus, accipio (inquit) mea filiola omen, erat autẽ mortua Catella eo nomine, quam puella habuerat in delitijs. L. autem Paulus omen accipit Persam Macedonum regem aduersus quem sibi decreta fuerat prouintia, eo bello periturum, quod & factum est. Præterea intentionem esse necessariam in augurijs declarat caput humanum inuentum in Tarpeio delubro, cuius fatum uolẽs in Hetruriam transferre Olenus Calenus celeberrimus uates, interrogauit legatos Romanos, hic caput inuenimus, quod translatum fuisset in Hetruriam ni præmoniti a filio uatis legati respondissent, non plane hic, sed Romæ inuẽtum caput dicimus. Hæc satis sint exemplis ut appareant ostẽtorum uires è nostra potestate esse, ac prout quæq; accepta sunt ita ualere. Hæc Plinius lib. xxviii. capite. ii. patet itaq; nullum obiectum nobis posse esse augurificum, nisi naturali impetu ex eo omen sumpserimus.

De hora electa, qua obiectum augurificum in augurium refertur.

T cum per uerum tempus Astronomi uerũ eius stellæ locum inuenire docent, quæ in causa est, de tempore dicimus. Nonnulli itaq; uerum tempus autumant, quo obiectũ augurificum ex insperato nobis occurrit, Nam eo tempore uidetur obiectum ab ea stella moueri, quæ in causa est. Alij peritiores arbitrãtur uerum tempus esse id, quo persona, cui occurrit, naturali impetu obiectum pro augurio

gurio accipit. Siquidem haec pronuntiatio, quae ori hominis inconsulto incidit, cui obiectum occurrit, attendenda est. Nã (ut Plinius inquit) hoc est illud, quod primo in augurio dicitur omen, quo diuino fauore euenire credidit gentiliũ uanitas. In nonnullis uero omen atq; obiecti occursus eodem momẽto temporis accidunt, nec ob aliam causam quidem nisi qa caelestis stella fortiter mouet utriusq; naturã, simulatq; utrãq; impellit. Ex his licet deducere nihil nobis posse esse augurificũ, nisi nos ex illo naturali quodam impetu boni quicquam aut mali futurum esse ominemur. Cum enim sic ex illo inconsulto ominabimur, naturali motu moueri uidemur, motus autem naturae (ut Theophrastus, & Themistius tradiderunt) ab intelligentia non errante est. Intelligentia uero nos mouet influente coeli motu. Quare insperata illa ominatio nobis argumento erit, ut augurificum illud naturale sit, non omnino temere, ac casu eueniẽs, huic rei nobis argumento est Deiotarus Siliciae rex, qui cum aquilam uidisset declinãtem in tectum ab eius usu quam primum abstinuit, ex ea omen sumens, sequenti uero nocte corruit tectũ. Patet itaq; nihil nobis posse esse augurificum, nisi ex illo impetu quodam naturali omen sumpserimus, hactenus de hora electã, per quae patet augurium pro uno esse accipiendum, etiam si pluries acciderit, donec contingat luna tenente idem signum, omnia enim eandem uim habent.

De tempore quo euentus erit.

Consequenter uero de tempore, quo euẽtus erit dicamus. Tradunt Astronomi euentus quos augurium portendit, bifariam esse, aut qui breui tempore euenire possunt ut infra horam, aut diem, ceu aduẽtus hospitis, uel amici obuiatio, & id genus, aut qui nec infra diem, aut horam, sed infra mensem, aut annum contingere possunt, ut bellum, mortalitas, & caetera id genus, cũ igitur breui tempore euẽtus esse potest, auspicandum est ipsum fore antequã luna exeat signum, per quod peragrabat eo tempore, quo omen emersit. Sin autem breui tempore esse non poterit, censent cum fore antequam luna duodecies peragrauerit id signum, quod ominis tempore tenebat, hoc est infra annum. Vt si ominis significatio fuerit de Pontificis, aut Praesulis, aut Patriarchae, aut Regis morte, hanc euenire putant antequã luna duodecies peragret signũ, quod ominis tempore tene-

bat, hæc de temporibus. His declaratis superest de auguriis & sternutamentis dicere, quæ gentilium uanitas credidit esse certa.

De sternutamentis augurificis.

ARistoteles tantus in doctrina uir, de sternutamentis loquens, in libris de historia naturali asserit sternutamētum augurale signum esse sanctum, & sacrū, ubi Penelope conqueritur de damno ac iniuria, quam proci familiæ suæ inferebant, adijciens horum omnium originem esse Vlyxis mariti absentiam, qui si rediret, facile unà cum filio Telemacho iniuriam repēderet, hæc ubi dixisset, Telemachus illico tanto strepitu sternutauit, ut tota domus insonuerit, quod interpretata est Penelope procorum ædem significare. Sternutamētum esse sanctum & sacrū Homerus tradit odyss. xi. ut Plutarchus refert in uita Homeri idem Theocritus in Helenæ Epithalamio scribit, hinc gentiliū uanitas superstitiones non paucas in sternutamentis consyderant, tradunt enim gentes plurimæ cogitanti aliquid agere, si duo, aut quatuor sternutamenta contigerint, augurale esse, in bonum finem rem agendam deduci, sin autem quis plusquā quater sternutauerit, nec in bonum, nec in malum retulerūt prisci. Siquis uero semel, aut ter sternutauerit, omnia omittat & dicere & facere, tradunt enim in bonum finem nec cito, nec facile rem uenire. Si duo simul sternutauerint, quæ agere deliberauerūt, prosequantur, tradunt enim prosperum esse augurium tàm in agendis per mare quā per tellurem, si duo simul bis sternutauerint, prosequātur quod cœperunt optimum enim esse augurium tradunt & in agēdis & dicendis. Si quis de nouo in aliquem locum uenerit, & semel sternutauerit, in bonum finem rem deducet, quam agere proposuerat. Sternutamētum noctè factum alicui eorum, qui in domo sunt, lucrum portendere asserunt, duo uero dānum, de significatione uero eum participare asserunt qui nocte sternutat. Duo sternutamēta omni nocte facta ab aliquo eorum, qui in domo sunt, aliquam de domo personam morituram, aut in domo damnum, uel maximum lucrum portendere tradunt, Aegyptij quoq; dixerunt, cum quis de nouo domum inhabitare ceperit, & domum intrando semel sternutauerit, secure eam inhabitet, sin autem bis, nequaquam eā ingrediatur, Homine in suo lecto iacēte, si uigilauerit, ster-

nutaueritq; semel, malum portenditur, quoniam morbum, aut damnum, aut aliquid tale enunciat, qđ si dormierit, & illico expergefactus sternutauerit, longe peius. Nā uel grandem tristitiam, uel mortem personæ, uel impedimentum grauissimum, aut rerum ammissionē præsagit, sin autem aliquis in lecto iacendo, euigilandoq; bis sternutauerit, aliquid boni assequetur, quoniam aut lucrum, aut sanitatem, si ægrotauerit, qđ si dormiebat, longe melius attinget. Verum si omni nocte usq; in tertiam quis sternutauerit bis, tunc ad optimum proficiscetur, quoniam uel in lucrum, uel in honores. Si quis pro tota, aut pro parte diei negotiando, agendoq; peregrinatus fit & in aliquo hospitio requieuerit, bisq; in eo loco sternutauerit locum mutet, nā in alio hospitio, ad quod se permutauerit, prosperabitur, manens enim in priori damnum patietur. Cum quis aliquem locum petierit causa agendi rem aliquam, & mox semel sternutauerit, confestim ex illo loco discedat in alio enim loco pro parte prosperabitur, qđ si bis sternutauerit, tute poterit res suas ex illo priori loco in alium permutare. Si quis pacto rei alicuius constituto, semel sternutauerit, pro certo habent pactum esse firmum. At si ter sternutauerit, pactum erit infirmum. Si quis die lunæ summo mane, cum de lecto surgit, semel sternutauerit, tota ea ebdomada in lucro, aut in alia re prosperabitur. Contra uero si bis. Si quis perdiderit equum, aut anulum aut rem quamuis, & exiēdo domum, ut rem illam quærat, semel sternutauerit, rem ammissam recuperabit. At si bis, nunquam rem inueniet. Die uero dominica, cū si quis è lecto surgens, ter sternutauerit, bonum, semel uero, malū assequetur. Ante prandium uel cœnam, cum quis comedere ceperit, bis sternutauerit, bonum, semel uero malum inueniet. Tradit Ari. & medici probarunt, ægris uiris de uita diffidentibus unū sternutamentum superueniens, mortale esse, binum autem salutare, mulieribus autem contra, nam unum salutare, binium uero mortale est. Peragrāti syluam, bina sternutamenta superuenientia, euasionem à latronibus nunciant, unum uero, malum, hæc sunt quæ de auguriis ex sternutamentis sumptis scribunt Aegyptii, sunt & alia, quæ omitto, cum lōge uaniora uideantur ijs, quæ diximus.

De saltibus tremoribusq; cuiusq; particulæ corporis auguralibus.

POst hæc de ijs augurijs disserendum est, quæ Melápus Hierogrammateus ex tremoribus saltibusq;, qui in hominum membris fiũt, collegit, opinatus enim saltus membrorum augurales esse, quod etiam Theocritus probauit, initio nobis sumpto ab ipsius capitis APICE. Nã si apex capitis tremuerit, tristitias, ac molestias pſagit, aut longum iter futurum, seruo tamen iniurias, uirgini uirum, uiduæ tristitias, secundum alios authores, malorum occursum decernit, uirgini nuptias quoniam (ut dicunt) Iuppiter ex suo apice Mineruam genuit, uiduæ quoq; similiter nuptias, diuiti damnum, ac insidias, militi fœlicitatem, nautæ tempestatem, in apice uero suo, qui tempestatem patiuntur, superstites erunt. CAPVT uero si concutietur aut si capilli erecti fuerint, aut si in aliquo tempore horreant, multo tempore constanter insidias indicant, aut ab amico aliquo, aut consanguineo damnum portendunt, seruo autem ægritudinem, uirgini uituperationem, uiduæ iniuriã, pauperibus, & ijs, qui indigent, bonum ominantur. Diuitibus imbecillitatem, ac uitæ insolentiam. Aegroto uero uitam, aliter tradunt alij, dicunt enim caput (si tremuerit) malum multo tempore duraturum enũtiat, seruo mortem, hero, ac uiduæ damnum. Alijs personis subiugationem, & rursus libertatẽ indicat. Si totum caput salierit, mortem præsagit, alijs multa bona enuntiat. At si pars capitis posterior usq; ad concauum, plerũq; inimicum, & insidias, & peculiarem mortem, reliquis uero aduersitatem, seruo bonum, uirgini uirum bonum, uiduæ ægritudinem, diuiti periculum, agricolæ laborem significat. Si uero dextera capitis pars, bonum ominatur, seruo gaudium & libertatem, uirgini uituperationem, uidue bonum, uidualitatis suæ perseuerantiam. Sin autem sinistra, damnum, seruo domus mutationem, uirgini uituperationem; uiduæ contumeliam. Post hæc DE CEREBRO, nam cerebrum saliens bene ualenti morbum, ægrotanti sanitatem, augumentum corporis & uictum denotat, sterili uero filium, & gaudium, exuli peregrinationem, & reditũ in patriam, militi uero & naute capitis periculũ. Deinde DE FRONTE, si enim frons tremuerit, in res pudendas ac uituperabiles incidere significat, seruo domini mortem, uirgini insidias, uiduæ damnum. At si dextera frontis pars, magnitudinem potentiæ præsagit, seruo iniuriam;

uirgini consilium. Sin autem sinistra, plerunq; malũ, & luctũ significat, seruo utilitatem, uirgini nuptias, uiduæ uituperationem, at si frontis medium, luctum, seruo malum; uiduæ iniuriam; uirgini utilitatẽ, alijs personis omnibus bonũ enũtiat. DE TEMPORIBVS autem, si enim temporum tremitauerit dextrum, semper bonum enuntiat, seruo autẽ inæqualitatem, uirgini conuiuium oportunũ, uiduæ peregrinationem, & utilitatem, si sinistrum, semper bonum, & inopinã utilitatem præsagit, seruo inæqualitatem, uirgini nuptiarum impedimentum; uiduæ bonum. Et DE SVPERCILIIS nam si dextrum supercilium salierit, ægritudinem breuem, & non multo post illam, opulentiam enuntiat; pauperi uero diuitias; seruo bonum; uirgini uituperationem; uiduæ iniuriam; si sinistrum; multa inopina bona significat, ac fœlicitatem, ex qua fidem habebit. Si mediũ, quod est inter supercilia, (ut Melampus & Phœmone asseruerunt) omnibus malum præsagit, seruo tamen bonum, uirgini consilium; uiduæ utilitatẽ. DE OCVLIS post hæc dicamus, si dexter oculus salierit (ut Phæmon & Melãpus & Antiphon, & Aegyptij tradiderunt) portendit, subditos inimicos fore, & peregrinationes. Si dextri oculi superior palpebra, acquisitionẽ omnino, secundum uero Antiphonta negociationem, & sanitatem significat, seruo insidias, uiduæ peregrinationem, sin autem palpepra inferior, lachrymas enuntiat; seruo bonum, uirgiui iniuriam, uiduæ subiugationem; si angulus dextri oculi tremuerit; pauperi iniucũditatem, seruo bonũ, uirgini periculum, uiduæ inhonorationem; atq; inimici peregrinantis reditum. Si sinister oculus quatitur, aduentum hospitis maxime dilecti, aut futurum iter denuntiat, & si aliquis ab ipso fugiet, eum per longum iter inueniet, & spem mulieribus etiam significat, pauperi uero iter in bonũ, alijs multum laborẽ, & parum possidere præsagit. Si sinistri oculi superior palpebra salierit, pauperi acquisitionẽ & opulẽtiam significat, seruo insidias, uirgini uituperationem, uiduæ bonnm, diuiti conuiuium, agricolæ & uenatori auxilium & utilitatem, militi fœlicitatẽ, si sinistri oculi dexter angulus salierit sanitatem & salutem ominatur, si uero sinister omnia bona significat, si inferior sinistri oculi palpebra; iniucũditatem; seruo calumniam, uirgini incorruptibilitatẽ, uiduæ iniuriam. DE NASO post hæc si dextra nasi pars sa-

lierit (ut Melāpus inquit) iniucunditatēs fugere significat, seruo utilitatem, uirgini consilium, uiduæ subiugationem. Sin autem sinistra inopina bona enuntiat, seruo auxilium, uirgini consilum, uiduæ subiugationem, at si nasi medium, tristitiam, seruo iniucunditatem, uirgini nuptias, uiduæ uituperationem, & si totus nasus, semper inopina bona præsagit. Si extrema pars sinistræ partis nasi, equatitur, damnū, seruo malum pati, uirgini uituperationē, uiduæ calumniā. Si extrema dextræ partis, utilitatē significat, seruo uero, uirgini, & uiduæ iniucunditatem. Si medium ambarum partium extremarum naris tremuerit, damnum ac iniuriam, seruo bonam consyderationem, uiduæ auxilium. DE MALIS autem Melampus inquit. Si dextrum quatitur, inopinam iniuriam præsagit, seruo bonum, uirgini iniuriam, sinistrum uero, semper bonum, seruo longam peregrinationem, uirgini uituperationem, uiduæ utilitatem. Postea DE LABIIS si superius labrum salierit, discrimen, & uictoriam significat. seruo bonum, uirgini lucrum, sin autem inferius, utilitatem secundum uero Aegyptios operis damnum. Et DE MAXILLIS post hæc, nam dextra si salierit, utilitatem significat, seruo fidem occonomiæ adhiberi, uirgini ægritudinem, uiduæ uituperationem. Sin autem sinistra, tristitiā in re parua enūtiat, seruo utilitatem, uirgini uituperationem, uiduæ bonā considerationem. DE GENIS, si dextra quatitur, bonam loquelam significat, seruo uadū, uirgini consilium uiduæ utilitatem. Sin autem sinistra, malum pati significat, seruo morbum, uirgini iniuriam, uiduæ iniucunditatem. DE AVRIBVS dicamus, si dextra auris salierit, aut resonuerit in aliqua re gaudium significat, seruo autem bonā locutionem, uirgini acquisitionem, uiduæ bonum, sin autem sinistra sublime aliquid fieri significat, seruo uero rerum magnarū aggressum, uirgini uituperationem, uiduæ diminutionem, at si interior pars dextræ auris salierit, malum signum esse affirmant, sinistræ autem, audiet aliquid, nō tamen ex illo lætabitur, uerum seruo bonum enuntiat. Et DE MENTO, nam si menti pars dextra salierit, bonorum acquisitionē omnibus significat, sinistra uero, & bonam spem, & bonum omnibus enuntiat, at si totum, nimiam senectutem præsagit. DE PALATO uero si palatum salierit, bonam in domo locutionem, & si sinistra pars etiam bonum, contra autem si dextra. DE

DENTIBVS *autem, tradunt, si dētes tremuerint discordiā, etiam bonum enuntiare.* DE ORE *uero dicunt, si os quatietur uideri aliquem post multum tempus quo utetur p̄sagire.* DE CORDE *dicūt, cor palpitare bonum omnibus portendere, secundum alios hilaritatem uel amici insidias, seruo tamen libertatem, uirgini pigritiam, uiduæ ac militi bonam locutionem, mercatori negociationē.* DE COLLO *dextra pars colli si salierit, libero homini timorem, seruo ægritudinem, cæteris omnibus bonū, si sinistra tremuerit.* DE GVTTVRE, *si dextra pars gutturis quatitur, bonam locutionem significare affirmant, seruo uero ac libertino lucrū, at si sinistra pars fugam iniucunditatis omnibus significat, alijs liberam gloriam, seruus mala audiet, militi nummorum acquisitionem, uirgini iniucunditatem, gubernatori nauis laudem.* DE IVGVLO, *si dextra iuguli pars tremuerit, bonū significat, seruo tamen cogitationes, uirgini procacitatem, uiduæ laborē, militi cogitationis priuationem, sin autem sinistra, maligni quicquam, seruo ornamentum, uirgini uirum, uiduæ bonā locutionem, cæteris autem non bonum, secūdum alios significat insidias, ijs uero, qui in angustia sunt malorum constātiam, seruis ægritudinem, uirgini conuiuium, militi lachrymas, mercatori restitutionem, gubernatori nauis bonum nauigium, sin autem sinistra, liberto iniucunditatē, seruo ægritudinem, militi submersionem, mercatori damnum gubernatori tristitiam, mulieri iniucunditatem, secundum alios uiatorum damnum, seruis tristitias, cæteris omnibus bonum, & conuiuium.* DE HVMERIS *si dexter humerus salierit, utilitatem significat artifici manuali opus, seruo utilitatē, & mortem sui domini, uirgini nuptias, uiduæ lucrum, mercatoribus utilitatem, gubernatori bonum iter, mulieri gaudium significat, sin autem sinister insidias a muliere illatas, sed salutares portēdit.* DE BRACHIIS, *si brachium dextrū tremuerit, filiorum, ac nummorum acquisitionem prædicit, mutuantibus uero, damnum, seruo fidem rerum magnarū, uirgini subiugationem, uiduæ utilitatem, si uero sinistrum auxilium à proprijs personis enuntiat, seruo uero libertatē, cæteris alijs personis tristitiam.* DE CVBITIS, *dexter cubitus si salierit utilitatem enūtiat, seruo difficilem libertatem, uirgini uituperationem, uiduæ iniuriam, sin autem sinister damnum ab aliqua persona significat, seruo fœlicitatem uir*

gini ignominiam, uiduæ iniuriam, cæteris alijs bonã locutionem. DE VLNIS si dextra ulna salierit damnũ significat, seruo bonam locutionem, uirgini indigentiam, uiduæ iucunditatis priuationem, sin uero sinistra, iucunditatis priuationem, seruo abundantiam uirgini, ac uiduæ bonam locutionem. DE MANIBVS, si dextra manus salierit, utilitatem, sinistra uero fidei obseruantiam præsagit, si dextræ manus iũctura, nummos quos alicui debet, reddere significat, amplius & in paupertate esse, & breui tempore uiuere, & hoc in omnibus significat uerũ (ut referũt augures Aegyptij) malum præsagit, seruo rem perdifficilem, uirgini nuptias, uiduæ peregrinationem, sinistræ autem, insidias propter aliquam rem, postremo tamen iuuabit, secundum alios ægritudinem, seruo bonum, uirgini consilium, uiduæ utilitatẽ. DE POLLICE, si dexter pollex palpitauerit, bonum significat, seruo bonam locutionẽ, uirgini nuptias, uiduæ raptũ, sinister remissionem uitæ seruo libertatem, uirgini iniuriã, uiduæ utilitatẽ. Si obliqua pars manus dextræ salier, itin flagitiosas res incidere, ominatur seruo facultatem, uirgini bonum, uiduæ malum, alijs expulsiones uoluntarias enũtiat, sin autem sinistræ obliqua pars tremuerit, seruitutem pati apud homines, seruo transmutationem uitæ, uirgini bonũ, uiduæ bonam locutionem, alijs lucrum portẽdit, si medium dextræ manus, hoc est concauum, utilitatem, secundũ alios lucrum rei alienæ, seruo iucunditatis priuationem, uirgini consilium, uiduæ luctum, sin autem sinistræ, fœlicitatẽ magnam & supra inimicos dominium, secundum alios inimicos exuperare præsagit, seruo requiem, uirgini iniuriã, uiduæ nuptias, at si superior pars dextræ manus salierit, laborem enuntiat, seruo morã, uirgini molestiam, uiduæ utilitatem, alijs uero inopinũ damnũ, sin autem superior dextræ bonum ominãtur, seruo autem calumniam, uirgini ignominiam, uiduæ ab infirmitate salutẽ, alijs fugam molestiæ, à mulieribus seditionem, seruo requiẽ seruitutis, uirgini molestiam, uiduæ ignominiã, militi lacbrymas, mercatoribus redditum, gubernatori bonum nauigium. Si medium HVMERORVM salierit, significat multis hominibus dominari & seruis, & liberis, tradunt Aegyptij si humerus sinister salierit, in aduenis dementiam ominari, mutuãtibus debitorum redditum fieri, seruis ac latronibus transgressionem,

uirgini

uirgini segnitiē, uiduæ periculum, militi gaudiū cū lucro, cæteris autem labores. Si autem medium humerorum facultatem nuntiat, seruo malum, & gratiarum actionem, uirgini iniuriam, uiduæ calumniā. Si extrema pars dextri humeri liberto bonam temperiem, seruo malorum requiem, uirgini procacitatem, uiduæ hilaritatem, militi periculū. DE DIGITIS, *si digitus paruus dextræ manus salierit, maioris fidei dignitatē enuntiat. Quoniam Mercurii (ut dicunt) digitus est, aliis sterilitatem, seruo calūniam, uirgini ignominiam, uiduæ iniuriā. Si secundus digitus post paruū dextræ manus, qui græce dicitur παράμεσος, dominiū multorum nummorum significat, est enim (ut dicunt) Solis digitus, aliis multorum bonorum acquisitionem, seruo malum, uirgini consilium, uiduæ gaudium. Si tertius digitus dextræ manus hoc est medius, inuidias & nugas ominatur, Saturni enim digitus est, alii autem gloriam aduenire præsagit, seruo subiugationem, uirgini morbum, uiduæ utilitatē, si quartus dextræ digitus salierit, damnū cum contumelia enuntiat, Martis enim (ut nonnulli tradunt) est digitus, aliis nocumentū, liberto incisionem, uirgini lucrum, uiduæ utilitatem. Si ultimus digitus, qui ἀντίχειρ dicitur, salierit, multorum bonorum acquisitionem significat & in filiis & uxoribus gaudiū, est enim (ut aiunt) Veneris digitus, seruo bonum, uirgini uirum, uiduæ utilitatem.* DE VNGVIBVS, *si ungues dextræ manus salierint, inopinum lucrum præsagit, seruo bonam locutionem, uirgini procacitatē, si unguis parui digiti dextræ manus salierit, malum pati enuntiat, seruo filium, uirgini uirum, uiduæ laborem. Sin autem secundi digiti unguis salierit, potestatem ominatur, seruo domini mortē, uirgini ignominiam, uiduæ bonum. Si uero tertii & quarti tristitiā narrat, seruo bonum, si uero magni digiti, augumentum uitæ enūtiat. Si paruus digitus sinistræ manus salierit, multa bona omnibus præsagit, si secūdus tristitiam & responsionē à magnis personis, seruo qui est in fide incusationem, si medius tristitiam per propriam rem, & augumentum uictus, & filiorum & nummorum, si autem magnus, antiquam destructionem euenire ominatur, si ungues sinistræ manus, utilitatem cum aliqua difficultate præsagit.* DE VBERIBVS *si dextrum uber tremuerit, opus magnum præsagit, aliis bonū nouum, sin autem sinistrum, diuitias, si medium inter ubera,*

signum est bonarum cogitationũ. DE PECTORE, si pectus salierit, conuiuium omnibus denuntiat, aliis uero adimplementum discursus, sed cum timore. DE VENTRE, si uenter saltauerit, diuiti expensas facere ominatur, pauperi cibum, aliis bonum nouum. DE ALVO, si aluus salierit, bona enuntiat, aliis filios utiles, si dextra pars alui, morbum breui tempore narrat. DE ILIACA saltatione, si ilium dextrum salierit, peregrinationem portẽdit, aliis si sinistrum bonũ nouũ, alii negociationem præsagit. DE LATERIBVS, si dextrum latus palpitauerit, diuiti diuturnam paupertatem, seruo uero facultatem, & gaudium, præsagit, aliis utilitatẽ. Si sinistrum laboranti bonum statum in tota uita portendit. DE SPLENE, si splen salierit infirmitatem nuntiat. DE EPATE si epar tremuerit iracundiã mouet. DE ISCHIO, si dextra pars ischii quatitur, domesticorum, aut amicorum rixam, aliis autem bonum, sin autem sinistra pars tristitiã narrat, aliis instabilitatem. DE SPINA, si dextræ spinæ pars palpitauerit contumeliam, si uero sinistra, diuiti cõuiuium, pauperi laborem enuntiat. DE MENTVLA, si mentula salierit, seruo ad Venerem ire portendit. DE TESTIBVS, si dexter testiculus quatitur, filiorum & uictus acquisitionem significat, sin autem sinister, conuiuium & utilitatem portẽdit. DE NATIBVS, si dextra salierit, incorruptionem habenti, negociationem nuntiat, si sinistra, diuiti expensas facere, cæteris bonum, sin autem dextra iunctura coxæ cũ natibus salierit motum cum fælicitate præsagit cæteris autẽ bonũ, si sinistra remotionem tristitiæ, cæteris uero iucunditatis carentiam. DE INGVINIBVS, si dextrum inguẽ salierit, utilitatem, cæteris autem inimicos exuperare portendit, sin autem sinistrum, insidias; cæteris autem iter utile enuntiat. Si ea COXAE pars salierit, quæ retro est ignominiam præsagit cæteris uero temporis temperiem; sin autem sinistra pars insidias, cæteris uero facultatem prædicit. DE GENIBVS, si dextrum genu palpitauerit, omnibus conuiuium, secũdũ alios facultatem prænarrat, si sinistrum iniucunditatẽ maximam denuntiat. DE ANCHIS, si dextra quatietur, iniucunditatem, sin autem sinistra bonum nouum significat. DE TIBIIS, si dextra tibia salierit rem celeberrimã aut longum iter denuntiat, sin autem sinistra uiris tristitiam, mulieribus ignominiam, cæteris autem infirmitatem portẽdit.

DE PLANTIS PEDVM, *si dextra salierit, utilitatem & bonum, sin uero sinistra, uictoriam in iudicio, & bonũ nouũ nuntiat. Si pars interior dextræ* TIBIAE, *quatietur, facultatem, sin autẽ sinistræ ammissionẽ, aut laboriosi quicquã narrat, si dexter tibiæ uter salierit, inopina bona omnibus enũtiat, sin autem sinister, mercatoribus incepti itineris bonum finem significat.* DE RADIO PEDIS, *si dexter radius salierit, tristitiam, sin autem sinister, iter cũ lucro pronũtiat.* DE TALIS. *si dexter talus, curã, & iniucũditatem, si sinister salierit, idem prædicit.* DE CALCANEIS, *si dextrũ calcaneum palpitauerit, iter bonum, si sinistrum idem, simili ratione secundum Aegyptios* CONCAVVM VTRIVSQVE PEDIS *iter bonum nuntiat, secundum tamen alios concauum dextri pedis, iter utile quo nullus iuit, enuntiat.* DE MARGINIBVS PEDVM, *si dextra margo, quæ græcæ Pelma dicitur, salierit, iter, sin autem sinistra diuturnam peregrinationem prædicit.* DE OBLIQVO GRESSVS, *si obliquũ gressus dextri pedis; quod est in externa parte, palpitauerit, debilitatem, si uero sinistrum bonum nouum nũtiat.* DE DIGITIS, *si paruus digitus dextri pedis palpitauerit, utilitatem, si secundus, negocium, si tertius bonum, seruo peregrinationem, uirgini iniuriam, uiduæ conuiuiũ, si quartus, peregrinationem, seruo uero, & uirgini, damnum, uiduæ morbum, aliis utilitatem, sin autem magnus peregrinationem enuntiat, seruo autem conditionem, uirgini nuptias, uiduæ hilaritatẽ.* DE VNGVIBVS DEXTRI PEDIS, *si ungues dextri pedis salierint, aut formiculauerint, mollitiem, seruo ualitudinem, uirgini, ac uiduæ nuptias prædicit. Si unguis parui digiti, bonum, si secundi peregrinationem bonam, si tertii, iniucunditatem, si quarti utilitatem, si quinti bonum enarrat. Si paruus digitus sinistri pedis quatitur, bonum, seruo mutuationem heri, uirgini iniuriam, uiduæ conuiuium, si secundus digitus, bonam peregrinationem, seruo letitiam, uirgini consilium, uiduæ subiugationem, si medius, iniucunditatem, seruo utilitatem, uiduæ iniucunditatem, si quartus, utilitatem ab amicis comparatam, seruo morbum, uirgini nuptias, uiduæ calumniã si magnus, magna bona, seruo facultatem, uirgini futuras nuptias, uiduæ utilitatem, si ungues sinistri pedis salierint, aut formiculauerint, diuiti iniucũditatem, pauperi diuitias*

seruo damnum; uirgini consilium, uiduæ ignominiam pronuntiat. SI TOTVM CORPVS quatitur, nonnullas dies custodiri portendit, seruo insidias non fieri, uirgini periculum nõ fieri significat, hæ superstitiones sunt, quas in tremoribus qui fiunt in corpore nostro, obseruauit Melampus Hierogrãmateus, & post ipsum Antiphon, & Phimonoes augures, qui acceperunt ab Aegyptijs (ut scribit Melampus,) quarũ uanitatum nullam neq; ueram, neq; coloratam causam tradiderũt, sed obseruationibus dũtaxat superstitiones huiusmodi probarunt, contra quæ sequenti libro dilucidissime insurgemus, hactenus de tremoribus auguralibus.

De rebus auguralibus, quæ proprijs naturis ferũt augurijũ hominibus secundũ historicos.

POst hæc de rebus differẽdum est quæ suis naturis bona, ual mala auguria hominibus ferunt, quorũ authores fuerunt, Cras, Orpheus, Amphiaraus, Tyresias Thebanus, Amphiction, qui primus etiam & ostenta; & somnia interpretatus est, nec omnia quæ dicuntur; enarrare intendo, cum sint innumera, sed quædam dũtaxat pro exemplis; cum nostra intentio non sit hæc probare, sed potius refutare. Illud tamen præsciendum est, Romanos tantam fidem auspicijs tribuisse, ut nec magistratus constituerent; nisi auspicijs monentibus, & propterea ut Messala tradit, magistratus alij minores, alij maiores habebãtur, qđ minores minoribus; maiores maioribus auspicijs crearentur, quod Gellius exponit libro. xiii. capite. xiiii. Festus Pompeius scribit, quinq; genera signorũ obseruasse augures, ex cælo, ex auibus, ex bipedibus, ex quadripedibus, ex diris, ex auibus illas appellabant funebres, quæ in augurijs aliquid fieri prohibebant, oscinum augurium a cantu auium, oscines aues auspicium ore facientes, superuacaneam dicebãt auem, quæ ex summo acumine uocem emittebat. De auibus itaq; tradidit Arist. libris de animalibus Vulturis augurales esse nam (ut Plinius inquit libro. x. capite. yi.) triduo, aut biduo uolare eos ante, ubi cadauera futura sunt; experientia probatũ est, quod in excidio Troianorum ita fuisse meminit. Ari. in augurijs, uulture plurimum utebãtur Romani, quia Romulo, in condenda urbe. xii, apparuerunt, uel quia (ut Herodotus) uultur nemini nocet animali, quæ nisi cadauera comedit. Hylas augur tradit augurales aues esse Noctuã, Bubo

nẽ, Asionẽ, qui otos dicitur, qđ aures habeat plumis eminẽtes. Picum arbores cauātẽ inter has Sanqualẽ, & Immussulum Massurius, & Mutius Romani enumerauerũt, quid uero sit sanquales, quidue immussulus; exponit Plinius libro. x. capite. vii. augurales aues sunt genus accipitrũ uniuersum potissimũ, Aquila; Coruus, Cornix. Palũbus, Cygnus, Gallus, Gallina, & insecta quæ uolant, ut Apes, Formicæ, Locustæ, de quibus Appion scribit diffuse. Vulture autẽ ideo in augurijs utebantur potissimum Romani, quia rarissime conspicitur, non enim facile quispiam uulturis nidum offendit, de repẽte enim & inopinato aduolat, quo fit ut eorum aspectus semper aliquid significet. Ari. & Plin. semper in malũ retulerunt. Romulus uulturibus. xii. in condenda urbe in bonum usus est, simili ratione Hercules (ut scribit Herodotus) in omni re incipienda delectabatur uulturis aspectu, quem ex omnibus auibus, quæ carnibus uescuntur, iustissimam indicaret. Verũ cõmunis hominum opinio est; uultures in excitibus gregatim uolãtes esse futuri excidij præsagiũ. Vultures enim & Aquile ultra maria cadauera sentiunt, altius enim uolãtes, quæ multa montium obscuritate cælãtur, ex alto conspiciunt, & non modo præsentia uerum etiam (ut Plin. inquit) biduo, aut triduo futura. Agmen etiam coruorum in futurum excidium retulerunt augures. Apud Indos enim regio quedam est, quæ dicitur nunc pharcelos, ubi coruorum magna multitudo perijt; ad quam cũ postea redijsset longe maior multitudo, desolationem regionis, & hominum significauit, qui ibi incolebãt, destructionẽ. De Valerij Coruini coruo plana est historia, fuit enim Valerio bonũ & fœlix auguriũ adeo, ut ab eo diceretur Coruinus. Vnde breuibus narrant omnes qui de augurijs scribunt auium quæ nescũtur ex cadaueribus, ut Vultures, Aqlæ, Cornices, Graculi, Milui Agmẽ cum in aliqua regione apparuerit, ac per aliquot dies ibi sederit, esse futuri excidij signum. In superiore Sueuia, prope castrũ Risum magnum coruorum agmen sedit, ubi muros oppidi ac domorum corrodere uisum est, nõ tamẽ illhinc recessit, quin loci dominus obierit, & alij plurimi qui oppidum incolebant. Tradit Appion Aquilã esse aliquando prosperam ac secundam, dum se hilarem ostendit; ex dextris in sinistrum aduolans, præsertim ludens ac in iucunditate manens, asserit enim eam sic uolãtem tantũ boni

in augurijs præstare, ut nihil supra addi possit, pugnam earum aquilarum, quæ apparuerunt in oratione Telemachi ad procos, Alitherfis apud Homerum heros augurum sui seculi peritissimus interpretatus est Vlyxem rediturum esse in patriam atq; procorum ædem significare. Aquilam cicurem anserem ex uicina aula unguibus correptum ante currum (quo Telemachus uehebatur) dimittentem, Helena interpretata esse Vlyxem longis erroribus circũ actum multisq; calamitatibus fatigatum tandem in patriam redituru͂ & supplicio extremo procos omnes affecturũ significare Penelope aquilam, quæ ex insperato in .xx. anseres, quos domi alebat irruit, & oĩbus interfectis aduolauit, portẽderet interpretata est Vlyxis reditum ac procorum necem, Aquilam Columbam unguibus ferentẽ, quæ a sinistro aduolauit, Amphinomus procorum expectationi insidias non responsuras significaret interpretatus est. Cum græci aquilam hinnulum pedibus trahentem, & apud aram Ioui Panomphæo dicatam deicientem, in bonum omen accepissent, ita in animũ iam in totum collapsum restituti sunt, ut Troianorum magnam ædem ediderint. Aquilam à sinistris aduolantem unguibus anguẽm ferentem, quæ nimis ei reluctabat, cum ipsam ad pullos ferre nequiret, interpretatus Polydamas dixit Troianos naues non in totum excisuros portendere; & si Hector augurijs fidẽ penitus abrogarit. Accipitris uero cuiusq; rapinam in malum retulit, quoniam (ut inquit) rapacitas ominatur proficiscentem interimi ab hominibus prædonibus. qd̃ si præda ab accipitris manibus euaserit, proficiscentẽ euadere putat Appion. Ex accipitribus Circon altero pede claudum, prosperrimi augurij nuptialibus negocijs & pecuniariæ rei Plin. libro .x. capite. viii, esse scribit, circum Apollinis nuntium pedibus columbam trahentem, quam medio itinere (qd̃ à naui conspexerat Telemachus) deplumabat, Theoclymenis interpretatus Telemachi genus nemici in regno administrãdo apud Ithacos cessurum prædixit, Triorchi uero, qui numero testium dicitur, in augurijs principatũ Phoemone dedit. Cornix (ut Plin. inquit libro .x. capite .xii.) auis est garrula, quæ non dat augurium, uerum à quibusdam in augurijs laudatur. Corui autem in auspicijs soli uidentur intellectum habere significationum suarum, nam (ut Plin. inquit eodem loco) pessima eorum significatio est, cum glu-

tiunt uocẽ uelut strangulati. Noctua, & Bubo, Vlula pessimum præbent augurium, potissimum in rebus publicis, nã deserta incolunt, nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa; nec cantu aliquo uocali, sed gemitu canunt, Capitolij cellã bubo intrauit Sex. Papellio Istro. L. Pediano cons. propter quod nonis Martijs (ut Plin. meminit) urbs lustrata est. De Gallinis uero & Palumbibus auguria non accipiuntur præter quã ex ouis, Liuia enim Augusta prima sua iuuenca Tiberio Cæsare ex Nerone grauida, cum parere uirilem sexum admodum cuperet, hoc usa est puellari augurio. Quum in sinu fouendo atq; cum deponendum haberet, nutrici per sinum tradẽdo, ne interimeretur tepor, nec falso Augusta augurata proditur, Imperatoris inde fœta. Gallinam cum lauri ramusculo cecidisse ferunt in sinũ Liuiæ Drusillæ, quæ fuit Imperatrix & hucusq; seruatum est ut ex ea lauro Imperatores fuerint laureati. De Cygno autem, augurium acceperunt nautæ, aiunt enim hanc auem tranquillitatem portẽdere; quod Aemilius scribit, cum inquit; Cygnus in auspicijs semper lætissimus ales. Hunc optant nautæ, quia non se mergit in undis. De Gallo uero Plinius libr. x. capite. xxi. Gallis præbet auguria, habere enim ex se ostenta, & præposteros eorũ uespertinos cantus scribit. Cuius causam assignãs inquit, namq; totis noctibus canendo Boetijs nobilem illam uictoriam aduersus Lacedæmonios præsagiuere ita cõiecta interpretatione; quoniam uicta ales illa non caneret. Enumeratur etiam à Romanis inter diuina auguria, nam inuenitur in annalibus in Ariminensi agro. M. Lepido. Q. u. Catulo cons. in uilla Galerij locutũ Gallinaceum. Picus etiam in augurijs receptus est à Gentilibus, & propter hanc rationem à Saturni filio nomen sumpsit; qui eo in auspicijs utebatur, ferunt enim hanc auẽ aliquid diuini habere, q̃d in quacũq; arbore nidificauerit, clauum uel quicquid aliud fixum est, hærere diu nõ possit, quin statim excidat; ubi illa insederit. Refert Albertus, si foramen, in quo Picus nidum pullosue habuerit, pessulo opturetur, picus ducens herbam quandam uirtute & tactu illius cum pessulo deopturat foramen. In capite prætoris urbanis. L. Tuberonis in foro iura pro tribunali reddentis sedit ita placide, ut manu apræhenderetur respondere uates, exitium imperio portendi si dimitteretur, at si examinaretur, Prætori, & ille aũt protinus concerpsit,

nec multo post impleuit prodigium. Homerus Ill. x. corũdẽ auem esse auguralem tradit, nam Vlyxi, & Theseo filio ex ploraturis quid in Troianorũ castris ageretur, emisit, Pallas trodium auem, quæ fœlicem rei (quã susceperant) euẽtum significabat. Receperunt etiam & formicas in augurio nam Midæ cuius Imperio Phrygia fuit subiecta, puero dormienti formicæ in os grana tritici congesserunt; parentibus deinde eius, quorsum prodigium tẽderet, explorantibus, augures responderunt, omnium illum mortalium futurũ ditissimum, nec prædictio uana extitit; nam Midas cunctorum penè regum opes abundantia pecuniæ antecessit, infantiæq; incunabula utili deorũ munere donata onustus auro, atq; argento gazis pensauit. Insuper & apes, cum enim Platoni in cunis dormienti paruulo apes in labellis consedissent, respõsum est illum suauitate orationis fore præclarũ, sunt & aliæ insuper aues, quæ à ueteribus in augurijs receptæ sunt, sed quoniam nostra intentio non est auguria probare, sed refellere hæc de auibus auguralibus pro exemplis dicta sufficiãt. De beluis autem, multa essent dicenda, uerum pro exemplis pauca referamus, & primo de bufone, est enim bufo rana terrestris nimiæ magnitudinis, Virgilius inuentusq; canis bufo, hunc undecunq; & quomodocunq; obuium in augurijs fœlicissimum habuerunt, nam licet solo uisu molestus sit, hominibus tamen nihil fœliciores successus enuntiat bufone, auguria enim cum uel numina sint deorũ, multoties per ea, quæ primo aspectu molesta sunt, hominibus deferuntur. Aprum etiam in malum augurium retulit Melampus, destructionẽ enim eorum, quæ agere intendit proficiscens, cũ obuius fuerit præsagit. Serpẽtem in augurium accepertit Romani. L. enim Sylla, qui profectus in Samium aduersus Nolam duxit exercitum. Nolani autem extra mœnia cum copijs, & præsidijs posuerunt castra. Sylla igitur cum deos de pugna consuleret, anguis subito apparuit, interrogato aruspice quid anguis ille portenderet, responsum est ut magno animo castra hostium inuaderet, quo facto uictoria potitus est. Praeterea apud Homerũ Ill. ii. sacrificãtibus Græcis ex ara prorepsit serpens in proximam platanum, in quo octo passeris pullos adhibita matre, quæ nona erat, assumpsit, augurium interpretatus est Calchas, bellũ, quod tunc aduersum Troianos Græci susceperant, in nonum annum producendum dixit.

Lepus

Lepus etiã in augurijs receptus est, in exercitu enim Xerxis Persarum Regis, quẽ aduersus Græcos innumerosum ac propè incredibilem parauerat. Equa Leporem peperit, quod turpissimam regis fugam, quæ subsecuta est, significare uolu it, est enim Lepus timidissimum animal, in exercitibus semp fugam præsagiens. Receperunt & Gentiles in augurium fœlicissimum Ignem & Flammam apparentem, & non modo aues & feras, ut de flamma Ser. Tul. quæ apparuit circa caput dormiente, & de flamma. L. Mart. legitur apud Valerium libro primo, quare cæteris omissis quæ dici possunt colligitur hæc diuisio qđ auguria alia sint quæ suis naturis mala, aut bona sunt, alia quæ possunt esse bona & mala, ꝑ locis, sitibus. temporibus, & intentionibus quibus apparent & recipiuntur. Rursum & hæc alia diuisio qđ alia caduca auspicia sint cũ aliquid in templo excidit, alia deuia quæ aliquid fieri prohibebant, alia pedestria, qđ dentur à Vulpe, Lupo, Serpẽte, Equo cæterisq; animalibus quadrupedibus, alia piacularia, qđ sacrificantibus tristia portendebant cum aut hostia ab ara effugisset, aut percussa mugitum dedisset aut in aliam partẽ corporis ꝗ oporteret cecidisset alia pestifera, qđ cor in extis aut caput in iecinore non fuisset.

Opinio Plinij de augurijs quæ possunt esse bona, aut mala.

Plinius uir doctissimus augurij fidem præbet plurimam, Asserit tamen. xxviii. libro capite. ii. ostentis, & augurijs uires inesse, quæ sunt in nostra potestate, quoniã ita ea ualere credidit, pro ut à nobis accipiuntur, nam si accipimus, in bonum, boni esse præsagij, sin autem in malũ, mali affirmat esse. Quod si ea non animaduerterimus, nec in augurium acceperimus, neq; boni neq; mali omina erunt, neq; enim diras aues, neq; ulla auspicia pertinere ad eos dicit, qui quãq; rem ingredientes, obseruare se ea negauerint hac ratione scribit in augurum disciplina esse, nulla auspicia pertinere ad eos, qui ingredientes obseruare ea neglexerint.

Opinio Plutarchi cheronei de augurijs.

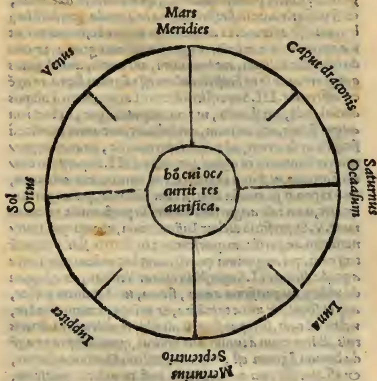
Plutarchus uero cheroneus libro problematũ, bona, aut mala esse auguria affirmat respectu ad nos, situmq; nostrum, cũ enim res augurifica nobis occur-

rerit, quam in augurium accipimus, situm debemus animaduertere, nã dextra omnia mala sunt, sinistra uero bona, causam affert ex eo, quia terrena ac mortalia, diuinis ac cœlestibus cõtraria ac opposita existimarũt, quare putauit ea quæ nobis sinistra sunt, deos à dextris dimittere, q̃ uero dextra, à sinistra, & cum ea quæ dii nobis porrigunt dextra, in bonum afferant, nam dextram dare est auxilium afferre, fit ut omnia quæ nobis sinistro occurrunt, in bonum à dijs dentur, contra uero quæ à dextris, dicitur autẽ res augurifica dextra bifariam, transitus, & quiete, transitu quidem, ut si ex parte anteriori res augurifica è sinistris in dextrũ transierit, aut à parte posteriori similiter, è sinistris in dextrum, utroq; enim modo dicitur dextrum omen. Tertio si ex patte posteriori uenerit, & per dextrum nostrum transierit in partem anteriorem, hoc etiam modo augurium dextrum dicitur, ijs etiã modis, è contrario tamen dicitur augurium sinistrum transitu, uidelicet & motu. Quiete uero, si auguríficæ rei quiescenti nos obuij fuerimus, quæ quiescat aut in dextris, aut in sinistris, aut si non quiescat, & uenerit ad nos, & postea quieuerit, aut in dextris aut in sinistris, omnibus enim ijs modis augurifica res dicitur dextra, aut sinistra, & semper cũ fuerit sinistra in bonum Plutarchus referendã esse arbitratur, cum uero dextra semper in malum, aliter & Romani augures positionis differentias assignabant in cœlo, cum enim se in supremam curiæ ueteris partem recepissent, uestem induti sacerdotalem, lituum, quæ uirga erat manu tenẽtes eleuata, spatium in cœlo ambitu, quem prospicerent, designabant, quatuor differentijs sinistra ab oriente, dextra ab occasu, antica ad meridiem, postica ad septentrionem, dicebãtq; respectu harum accipi differentias auguriorum.

Opinio Astronomorum de efficacia auguriorum.

A Stronomi uero augurificis rebus præbẽt significationes bonas, uel malas ex finibus cœli, uolunt enim cũ homini proficiscẽti apparuerint, mox esse cum quiescendum, esseq; circa ipsum describendum circulum, cuius cẽtrum sit homo ipse, cui augurifica res apparet, tunc dicunt in descriptione huius circuli quatuor esse puncta, Ortũ, qui ad ortum mundi uergit, Occasum, Meridiem, & Septentrionem, qui pro sitibus mundi describendi sunt. Afferunt itaq; Orientem esse Solis, Occidentem Saturni, Meridiem Martis,

Septentrionem Mercurij, Praeterea partitiones esse quatuor, nam partitionem, quae est ab ortu in meridiem, Veneri praebent, eam quae est ab ortu in septentrionem, praebent Ioui, eam quae est ab occasu in septentrionem, Lunae, eam quae est ab occasu in meridiem, Capiti Draconis tribuunt.

Cum igitur augurifica res occurrerit, aspiciēdum esse dicūt ad partem in qua quiescit, aut uersus quam mouetur, nam si parte Iouis, uel uersus Iouis partem quieuerit, aut mouetur, uel Veneris, uel Capitis draconis, uel Lunae, in bonum referendum esse arbitrantur, sin autem uersus partem Solis, aut Martis, aut Satnrni, aut Mercurij quieuerit, uel mouetur, in malum omnino referendum esse censent haec Astronomi Aegyptij.

De augurijs opinio iuniorum augurum.

Iuniores uero reduxerũt omnes res augurales in .xii. superstitiones, quæ accipiuntur in respectu nostri, quarum Prima dicitur Prosperitas, est autem prosperitas, cum quis exierit domum agendi quicquam causa, nã cum huic qui domum exit, homo, uel belua, aut auis, aut id genus in itinere primum occurrit, quæ ambulet aut uolet, & si posuerit ante in sinistris, supra re agenda, perficiẽdaq; bonum esse asserunt. II. Superstitio dicitur Infortunium, ut si aliquis domum exierit rei agendæ alicuius gratia, & eundo inueniat beluam, aut hominem, aut auem, aut id genus quiescere ante se in sinistris malum esse signum supra re agẽda affirmant. III. Superstitio dicitur Fatum, nam si aliquis ambulando, aut stando, ut rem aliquam agat, uideat rem augurificam, ut hominem, aut beluam, aut auem transire à sinistris in dextrum, ad quod cũ peruenerit, euanescet portendere bonum in re agenda credunt. IIII. Superstitio dicitur Fortuna, ut si quis inuenerit rem euntem aut uolantem, quæ reponat se ante in dextra eum uidendo, qui augurium quærit, nam tale augurium bonum in perficienda re autumant. V. Superstitio dicitur Infortunium, ut cum quis inuenerit rem augurificam quiescentem in dextris suis prospiciẽtem eum, qui augurium quærit, nam hoc malum omen in re agenda dicunt. VI. Superstitio dicitur Vtilitas, & est quando uideris augurificam auem, feram, uel hominem post te, atq; te sequi, & ultra te trãsire, & priusq̃ perueniat ad te, uel tu ad eam, se repausauerit alicubi, te uidendo in dextris tuis, dicitur enim à iunioribus utilitas, quoniã supra re agẽda bonum signum est. VII. Superstitio Damnum dicitur, & est quando rem augurificam post te uideris quiescere, aut stare, & quidem in tuis dextris, dicitur enim damnum, quoniam supra re perficienda malum signum præbet. VIII. Superstitio dicitur Cautela, & est quãdo post te uideris, rem augurificam, & anteq̃ perueniat ad te, aut tu ad eam, alicubi quieuerit, aut steterit, te uidendo, nã siue à dextris siue à sinistris quiescat, modo non ultra te transierit, bonum præsagit in re agenda. IX. Superstitio dicitur Infœlicitas, & est quando uideris rem augurificam prætereundo te, alicubi tamen quiescere, aut stare, & quidem à sinistris, hæc dicitur infœlicitas à iunioribus, quoniã malum omen præbet rei agẽ

dæ.X.Superstitio Perfectio, & est quando res augurifica uenerit à sinistris tuis, & transit in dextrum, quã nec quiescere, nec stare uides, sed admodum euanescere, dicitur enim perfectio, quoniam in re agenda bonum & perfectum signũ est.XI.Imperfectio nuncupatur, & est quando res augurifica è dextris tuis in sinistrũ transierit post tui terga eamq; uideris aut stare, aut quiescere, dicitur enim hæc supstitio imperfectio, quoniam est omen malum.XII.Deniq; contra fit è sinistris in dextrum, quæ dicitur Conclusio, quoniã in re agẽda signum optimum esse affirmant.Hæ sunt. XII. Superstitiones, quas in rebus augurificis ueras esse autumant augures, seruatis tamen intentione auspicantis, & tempore auspicandi, de quibus superius diximus.

Superstitiones Romanorum in augurijs.

Erant apud Romanos augures, ut Plutarchus affirmat in problematibus, aliæ superstitiones, quarum Prima erat Deorum inuocatio, non enim sacerdotes auguria cantabant, nisi Dijs inuocatis ac humiliter exoratis.II.Erat ex parte Personarum Inuocantium, nõ enim auguria (ut Plinius inquit libro.viii.capite.xxix.) collegium uel maxime solemne erat sacerdotum augurum.III. Erat ex parte Qualitatis Personæ, non enim personæ ulcus patientes recipiebantur inter sacerdotes augures, nec personæ, quæ morsum aliquem; aut perturbationem in animo haberent. Nam cum res diuinas eos tractare credebatur; tum Deorum mentem hominibus prodesse putabãt, cum & liquido & integro animo sacerdotes essent.IIII.Superstitio erat ex parte Auium Auguralium, non enim aues morbidas, aut ulceratas (propter eandem causam) recipiebant in auguria, non enim decet manca, & mutilata seruare pro diuinis agendis. V.Superstitio erat ex parte Requisitorum, quoniam sacerdotes non captabant auguria, nisi luminaria aperta adessent, quoniã ita se habet lucerna ad sacerdotẽ; ut anima ad Deos nã lux est uel is, qui intus est animus.Est & alia causa Plutarchi, quoniam aues augurales non cõsistunt flantibus uẽtis; uentos autem flare cognoscitur lucernis & luminaribus accensis.Metellus Pontifex Maximus prudens & ciuilis post sextilem mensem Augustum uetuit auspicari qđ adultis & perfectis auibus auspicando anteq̃ æstas aduenerit fit prudẽtiæ.Autumno autẽ aues partim inutiles sunt, partim mor-

bidæ, partim pulli imperfecti, aliquæ etiã propter anni tempus alio deuolant.

De numero auguralium obiectorũ secundũ eos augures, qui probabilius de augurijs locuti sunt.

q Vemadmodum diximus, quatuor sunt in augurijs neceſſaria secundum Gentilium usum, obiecta quæ preter intentionẽ hoc est ex insperato auspicanti occurrunt, quæq; augurales res dicuntur, Persona auspicans, cui ex insperato preter intentioneq; obiecta huiſmodi se offerunt. Intentio auspicantis, qua res augurales in augurium referuntur. Et tempus, quo occurrunt, & quia de obiectis auguralibus Gentiles superstitiose locuti sunt, restat nũc dicere de talibus obiectis secundum eos; qui minus superstitiose de illis locuti sunt, ut nihil prætermittatur in opinionibus ueterum. Sunt autem hæc in. XII. contenta capitibus pro numero signorum, quæ in Zodiaco describuntur. Primũ Caput est de ingressu Bestiarum in domum, siue bestiæ urbanæ sint siue siluestres, quum enim & præter consuetudinem, & præter intentionem bestia domũ alicuius ingreditur, in augurificum obiectum philosophi retulerunt. II. Vero caput est Beluarum, quæ in itinere ex insperato nobis occurrũt. III. Est Vestimentorum Combustio, cum ex insperato ex igne quasi ad ea aduolante fit, ad hoc caput & fulminatio, & incẽsio domus; uel alterius rei reducitur. IIII. est Mus corrodens aliquid, quod nobis iucundum est, ut Librum, Vestem, Aurum præsertimq; id, ĩ quo speramus, reducaturq; ad hoc caput Lupus uorãs nobis aut Bouem, aut Equum Canis etiam uorãs nobis aliquid, quod in cura erat, & Vulpis Gallinam aut Anserem furans, & cætera id genus. V. est Domesticus Sonitus, creditur enim in domo obsonos strepitusq;, qui in ea audiuntur, Lemures esse, qui hos fecerint. VI. est, Auis quæ in uia in itinereq; cadens quasi impedita uidetur, sæpius enim Principe aut Rege ambulãte obseruatum est Miluũ in equitãtium medio cecidiſſe, qui impeditus facile capitur, nonnũq in domum aues uenerunt, quæ ex insperato aduolarũt, fueruntq; tandem manu captæ, & propterea ad hoc caput omne uolatile reducitur, qđ ex insperato manu capimus, reducimus insuper & ad hoc, Bubonem cantantẽ, Cornicem glocitantem, omneq; uolatile, quod ex insperato uociferat. VII. est Catus, qui præter consuetudinem foramen hostii ingredi-

tur camerae, quem malum putant esse daemonem, uel phantasma, reduciturq; in hoc animal omne quadrupes, quod subiens speciem rei timorosae foramen intrat. VIII. est Candela; fax, aut id genus, cum mox sine apparenti causa extinguitur, quod à lemure fieri creditur. IX. est Vulcanus, ut cũ ignis sentiat, ac murmurat, cũ enim ignis murmurat Gentiles Vulcanum loqui credebant. X. est Crepitus fortis Ignis; cum praeter intentionem occurrit, & quidem in magna uastitate, ad hoc caput, reducitur ignis, cũ proiicit scintillas. XI. est Ignis cum saltat praeter rationem, creditur enim à laribus moueri. XII. est Subitaria Tristitia, merorq; qui praeter ratione͂ accidit, adhunc reducitur phantasma nobis appare͂s, quo apparente tristari solemus, itemq; & id omne, quod ex insperato euenit, quo dolemus, haec enim. XII. obiecta, ut sufficiant pro exemplis uolumus, nam si alia contigerint, ad ea capita reducenda sunt, cum quibus maiorem habent affinitatem, post haec de causa quae res augurales mouet ad auguria, secundum opiniones horum dicamus.

De causa quae mouet augurales res ut nobis occurrant, mentemq; nostram ut ominemur secũdum Theophrastum & Themistium.

Ea uero causa quae augurifica obiecta mouet, ut nobis ex insperato se offerãt, & ut nos ex huiusmodi ominemur occursu, uariae opiniones extiterunt. Theophrastus quem lucidus doctor Themistius imitatur, mouentem huiusmodi causam nõ errantem intelligentiam esse dixit, nam quae casu ac temere nobis occurrunt, si in diuinã intelligentiam referantur, à prouidentia euenire putarũt, & Themistius, & Theophrastus. Vnde Themistius homines loqui futura arbitratur, & si nihil intelligãt eorum, quae dicunt, quatenus ab ipsa intelligentia diuina mouentur. Est autem diuina intelligentia, quae non errans dicitur, aut mũdi anima, quam Plato in Timaeo ex dijs secundis ortam esse probauit. Auicenna uero ab intelligentia Lunae, haec enim mouet, creatq; ea omnia, quae sub Luna contingunt, potissimum ea omnia, quae in bonum hominis ordinantur. Alij uero Deum esse dixerunt, eam causam, quae haec mouet, quam opinionem Valerius sensisse uidetur, cum inquit haec nõ fortuito motu, sed diuina prouidentia constare crede͂dum esse. Pythagorici quoq; adeo ab ipso Deo euenire putarunt; haec,

ut auguria esse Deorum uoces uerbaq; dixerint, nam cum Deus nostri curam habeat, rationi cōsentaneū est (ut Theophrastus inquit) ut nobis futuri quicquam prædicat, quod nobis bonum accelerandum, aut malum euitandum sit, hac ratione Theophrastus omina, auguriaq; omnia uoces uerbaq; Dei esse affirmat cum Pythagoriis, per quæ Deus hominibus bonum aut malum futurum prædicit. Vnde Themistius (ut Auerroes narrat. XII. Metaphysicæ) plures homines fuisse tradit, qui ab ipso Deo moti futura prædicunt, licet non intelligant quæ dicunt.

De causa mouente augurifica secundum Platonicos.

M Ercurius uero Trimegistus augurifica moueri à dæmone asseruit, Porphirius a calodæmone, qui bonus genius dicitur, exposuit qđ cuiq; homini duo in custodiam dæmones assignentur, Cacodæmon quidem, qui ad mala; Calodæmon uero ad bona hortatur, quorum alter bonus, alter malus genius dicitur, cum uero omen bonum aliquid sit, quo aut futurum malum euitemus, aut futurum bonum adipiscemur, fit ut à Calodæmone concitetur, placuit autē hæc opinio Plotino; Iamblicoq;, ut ijs libris patet, quos de dæmonibus scripserunt.

De causa mouente augurifica secundum Varronicos.

Q Vidam doctissimi uiri ex Varronis Romani decretis se accepisse tradunt, augurifica moueri a Luna per XII. Zodiaci signa euagante, dicunt enim Lunam, & causam, & solam causam esse, quæ omnia, & augurifica mouet, tū quia sola nobis inter stellas propinquissima est, solaq; (ut Astronomi dicunt) in ijs, quæ repente fiunt, uirtutem habet, tum uel maxime propter sui uelocitatem, ob hāc enim causam humidis fluidisq; præstat. At cum augurifica omniaq; ipsa confestim fiant, euenit, ut in talibus ipsa sola uim præstet.

Opinio Astronomorum Aegyptiorum de causa mouente auguria.

A Egyptij uero non Lunam, sed Stellam errantem de quinq; planetis, quæ hora ominationis tenet in figura cæli nonam, aut decimam, aut horoscopum, aut septimam, aut quartam, aut tertiam domum asserunt auguria, mentemq; nostram mouere ad auspicādum, eſt enim augurificus Planeta, q hora qua accipimus res augurales

in augurium

in augurium, reperitur in domo cœli nona, uerum si nullus Planeta in nona fuerit, is augurificus Planeta erit, qui in decima, & si non in decima, qui in boroscopo, & si non in boroscopo, qui in septima, & si non in septima, qui in quarta, & si nõ in quarta, qui tãdem est in tertia domo Planeta est, qui mouet ad auspicia & nos & res ipsas augurales. Qualitas uero augurij proficiscitur ab ascendentis dominio, necnõ & à tali Planeta, nam si ambo coniungentur inuicem aspectu aut corpore, ex augurijs nihil mali euenire putant. Vbi uero dominus ascendentis, atq; augurificus Planeta nulla ratione iunguntur, sed alter eorum cum beneficis configurationem habet, ex augurijs portenditur bonum. Sin autem cũ maleficis, malum pronuntiatur, bonum uero aut malũ, quod portenditur, secundum genus illius domus erit. in qua corpore coniungũtur, uel aspectu se mutuo aspexerint, nam si census domus fuerit, bonum uel malum incensu portenditur, sin autem fuerit domus. yii. bonum uel malum in uxore, & si domus fuerit. y. in filijs, & in cæteris simili ratione bonum aut malum pronuntiant.

De causa mouente augurifica secundum minus superstitiosam causam.

Icẽdum itaq; (ut Porphyrius inquit) si eorum quæ
d temere fiunt, causa aliqua fingi poterit, mouentẽ causam, quæ principalis est, ut Pythagoricis nonnullis placuit, esse Calodæmonem; quiq; & bonus genius dicitur; nam bona homini persuadet, quod quidem consensim Platonici affirmant, innstrumentariam uero causam esse motũ Lunæ per. xii. cœli signa, quod & Varronici putãt, uidetur autem opinio hæc (licet superstitiosa) minus dissona cæteris. Nam (quemadmodum astronomi fatentur) Luna uim habet in ijs omnibus, quæ repente fiunt, atq; ex insperato, qualia augurifica, ominaq; ipsa esse uidentur. Calodæmon uero, (ut libro de dæmonibus diximus,) in hominis bonũ institutum est, agit etiam per naturale instrumentum, cum sit homine potentior, ui autem cœlesti imbecillior, & quum agẽs pollentius paucioribus innstrumentis (ut Ari. inquit) utatur, fit ut dæmon per solum Lunæ decursum, tanq̃ per instrumentum omina atq; augurifica omnia moueat. quod autem dæmon Stellis utatur (Hebenragel nobis testis est) qui narrat cuiusdam regis filium natum esse eo die, quo quatuor

planetæ coniuncti erant, eo in signo, quod in illius genitura horoscopabat, eo uero die puerum illum locutum esse iactu ramq; patris regis prædixisse. At consonum non est puerum sic recenter ortum loqui potuisse, nisi in dæmonis, qui ea cœli constellatione ad prædicendum utebatur, fortasse enim dæmon Mercurialis erat; nam in. yiii. Libræ gradu, qui tūc horoscopabat, Mercurius præerat, Venus enim, Iuppiter, Mercurius, & Mars in illo. yiii. gradu coniuncti fuerunt, nullus tamē eorum nisi Mercurius in tali gradu fines habebat; quare dæmon ille Mercurialis fuit, qđ si ita est, dæmō q nos custodit, utens solo motu Lunæ per. xii. signa poterit omina, atq; augurifica mouere omnia; in bonum nostrum illa conaitando, aspectus autem, aut cōfigurationes cæterarum stellarū, nec prosunt nec obsunt, cum in talibus uim nullam habeāt; hactenus de mouente causa; ut uero præsens opinio intelligatur, ad exempla tabularum ueniamus, quibus secundū motum Lunæ prisci superstitiosi homines utebantur.

PRIMA TABVLA.

Bestia domum intrans significat.

LVNA.	
Aries	*Litem atq; calumniam fore.*
Taurus	*Aduenire hospitem.*
Gemini	*In regione fieri morbos.*
Cancer	*Rixas in ciuitate oriri.*
Leo	*Regimen aliquidq; magni euenire.*
Virgo	*Suasiones fieri astutiasq;.*
Libra	*Spem emergere.*
Scorpius	*Angustias contingere.*
Sagittarius	*Iter uiasq; fieri.*
Capricornus	*Gaudium atq; lætitiam accidere.*
Aquarius	*Dolorem litemq; surgere.*
Piscis	*Bonam causam emergere.*

TABVLA SECVNDA.

Belua in itinere obuians significat.

LVNA.	
Aries	*Patriarcham, aut Pontificem, aut Præsulem, aut primum sacerdotem mori.*
Taurus	*Intimationem bonam fieri.*

Gemini	*Prælium oriri.*
Cancer	*Promulgari magni quippiam.*
Leo	*Mutari uestimentum.*
Virgo	*Angustiam insurgere.*
Libra	*Moueri corpus de loco ad locum.*
Scorpius	*Mori inimicum.*
Sagittarius	*Intimationem in occultis fore.*
Capricornus	*Munus afferri.*
Aquarius	*Seruum aufugere.*
Pisces	*Pluuias imbremq; fore.*

TABVLA TERTIA.

Incensio alicuius loci. Domus fulminatio. Vestimentorum ustio significat.

LVNA.	
Aries	*Nec bonum, nec malum.*
Taurus	*Gaudium lætitiamúe euenire.*
Gemini	*Dimicari regnareq;.*
Cancer	*Opus perfici.*
Leo	*Aduentum eius qui te amat.*
Virgo	*Prauiorem maioremq; malitiam exoriri.*
Libra	*Noua uestimenta adesse.*
Scorpius	*Gaudium lætitiamq; emergere.*
Sagittarius	*Aegritudinem accidere.*
Capricornus	*Iucunditatem de hospite.*
Aquarius	*Gaudium lætitiamúe.*
Pisces	*Gaudium lætitiamúe.*

TABVLA QVARTA.

Canis uorãs rem nobis gratam, Lupus uorans nobis bestiã, Mus corrodẽs aurũ uel qduis nobis iucundũ significat.

LVNA,	
Aries	*Iter futurum.*
Taurus	*Quod corripieris in uerbis.*
Gemini	*Intimationem aliquam nouam fieri.*
Cancer	*Aduentum hospitis.*
Leo	*Querelam petitionemúe.*
Virgo	*Lætitiam gaudiumúe.*
Libra	*Id inuenire quod desyderabatur.*
Scorpius	*Pecunias diminui.*

Sagittarius	Malitiam exoriri.
Capricornus	Amicum disiungi seperariq;.
Aquarius	Iter futurum.
Piscis	Gaudium lætitiamúe.

TABVLA QVINTA.

Strepitus sonitusq; domus significat.

LVNA.	
Aries	Gaudium letitiamúe.
Taurus	Euenire malũ in dominio aut potestate.
Gemini	Pestem cani accidere.
Cancer	Pecuniæ inuentionem.
Leo	Aduentum boni hospitis.
Virgo	Bonam enuntiationem intimationemq;.
Libra	Bonam acceptionem intimationemq;.
Scorpius	Aegritudinem.
Sagittarius	Labores defatigationemq;.
Capricornus	Angustiam super suos euenire.
Aquarius	Pecuniam ex animalibus.
Piscis	Bonum in dominio atq; potestate.

TABVLA SEXTA.

Coruus uel Cornix glocitans. Bubo cantans uel quæuis auis augurifica. Auis cadens in uia significat.

LVNA.	
Aries	Pauorem euenire propter latrones.
Taurus	Festinare ut regnum regatur.
Gemini	Sanguinis effusionem.
Cancer	Futurum morbum.
Leo	Motum de loco ad locum.
Virgo	Ammittere pecuniam.
Libra	Amicum ægrotare.
Scorpius	Querelas lamẽtatiõesq; emergerẽ ĩ domo
Sagittarius	Animalium mortem.
Capricornus	Dolorem fore in statu.
Aquarius	Litem nasci.
Piscis	Angustiam contristationemq; insurgere.

TABVLA SEPTIMA.

Catus aut Belua per foramen intrans significat.

LVNA.	
Aries	*Ammittere aliquid.*
Taurus	*Emere seruum.*
Gemini	*Noua mala audire.*
Cancer	*Fniri prælium.*
Leo	*Testimonium falsum insurgere.*
Virgo	*Aegrotationem.*
Libra	*Pauorem propter latrones.*
Scorpius	*Gaudium lætitiamúe.*
Sagittarius	*Nec bonum nec malum.*
Capricornus	*Festinari ius.*
Aquarius	*Religiosum occurrere aut fugere sanari ægrotum.*
Piscis	*Bonum nouum insurgere aut euadere à periculo.*

TABVLA OCTAVA.

Candela aut Fax aut Ignis qui mox extinguitur significat.

LVNA.	
Aries	*Bonum aliquid lucrari.*
Taurus	*Patriarcham aut sacerdotem mori.*
Gemini	*Malum nouum accidere.*
Cancer	*Litem insurgere.*
Leo	*Pecuniam inuenire.*
Virgo	*Aduentum hospitis.*
Libra	*Festinum gaudium.*
Scorpius	*Timorem in dominio atq; potestate.*
Sagittarius	*Magnum accrementum.*
Capricornus	*Casum comitis aut amici.*
Aquarius	*Nec bonum nec malum.*
Piscis	*Inimici casum.*

TABVLA NONA.

Sonitus ignis significat.

LVNA.	
Aries	*Inimici casum.*
Taurus	*Aduentum hospitis.*
Gemini	*Pecuniarum accrementum.*
Cancer	*Aegrotationem oriri.*
Leo	*Accessum in potestate atq; dominio.*

Virgo	Regalis honoris decrementum.
Libra	Noua audire.
Scorpius	Rixas contentionesq; in regione emergere.
Sagittarius	Pauorem ex hominibus.
Capricornus	Mortem uxoris.
Aquarius	Vxorem parere fœminam.
Pisćis	Bonum in potestate atq; dominio,

TABVLA DECIMA.

Ignis crepitus significat.

LVNA.	
Aries	Nauseam, uomitumq; accidere.
Taurus	Faciem patris uidere.
Gemini	Refrigerium accidere.
Cancer	Lætitiam & refrigerium euenire.
Leo	Gaudium ex epistola.
Virgo	Longum iter.
Libra	Gaudium munusq;.
Scorpius	Labores defatigationemq;.
Sagittarius	Audire magna.
Capricornus	Intimationem enuntiationemq; futuram.
Aquarius	Dolorem in domo euenire.
Pisćis	Iucunda audire.

TABVLA VNDECIMA.

Ignis saltans significat.

LVNA.	
Aries	Damnum & litem.
Taurus	Iter facere.
Gemini	Ingredietur in potestatem.
Cancer	Gaudium & lætitiam.
Leo	Munus accedere.
Virgo	Aegritudinem aut damnum.
Libra	Intimationem enuntiationemq; malam.
Scorpius	Labores angustiasq;.
Sagittarius	Enuntiationem fore.
Capricornus	Finem aut damnum.
Aquarius	Gaudium lætitiamq;.
Pisćis	Nec bonum nec malum.

TABVLA DVODECIMA.

Tristitia ex insperato adueniens, aut Phantasma apparens significat.

LVNA.	
Aries	Nec bonum, nec malum.
Taurus	Aduentum pecuniæ.
Gemini	Quod accusaberis.
Cancer	Pauorem ex latronibus.
Leo	Vana audire.
Virgo	Bonum nuntium.
Libra	Accrementum pecuniæ.
Scorpius	Longum iter.
Sagittarius	Dolorem de proximo.
Capricornus	Mortem euenire.
Aquarius	Pauorem ex hominibus.
Pisces	Bonum satis contingere.

Plurima alia accidere possent exempla, sed hæc duodecim sufficiant. Nam augur qui ingenio pollet, & his potest ad plurima alia deducit.

Erit igitur interpretatio, si Luna tenente Arietem bestia domum intrauerit, Litem atq; calumniam fore significat, sicq; de cæteris signis, atq; signorum significationibus dicito, semper enim tempore quo auguristicum obiectũ nobis se offert, Lunæ locus inueniendus est. Et iuxta illius naturam iudicato, idem in omnibus talibus facito.

Tabella de saltibus secundum Aegyptios astronomos.

Sunt qui saltus cuiusq; particulæ corporis reduxerũt ad.xii. pro numero partium, ac membrorum nostri corporis, quæ subiciuntur signis, ut Aegyptij astronomi, quorum sunt Petosiris, & Neocepsus, nam caput Arieti, collum uero ac ceruicem Tauro, humeros atq; brachia Geminis, Cancro pectus, latera & stomachum Leoni, uentrem Virgini, Libræ renes & uertebras, Scorpio pudenda, coxas Sagittario, genua Capricorno, crura Aquario, Piscibus pedes tribuerunt. Si igitur salit caput uel aliqua capitis pars, totum hoc ad caput pertinere dixerunt, Arietiq; esse tribuendum, idq; in cæteris docuerunt. Vnde si Luna tenente Arietem Caput uel aliqua capitis particula salierit, litem atq; calumniam fore significandum est. Si Taurum aduenisse ho/

ſpitem, ſi Geminos in regione fieri morbos, idq; in cæteris di/cendum ſuo ordine. Eſt tamen annotatione dignum, Luna tenente idem ſignum fieri poſſe ut id membrum, eiuſdemq; mẽbri particula ſaliat non ſemel, ſed bis, aut pluries, & ideo omnes ſaltus eandem uim habebũt, donec uidelicet ad aliud ſignum Luna ſe transferat, cum enim eadem ſtet cauſa, idẽ affectus, ut ſtet, neceſſe eſt. Hoc autem non modo in ſaltibus obſeruandum eſt, uerum etiam in cæteris augurijs, quæ in tabulis prioribus ſcribuntur.

Simili ratione de ſternutamentis dixerunt nam pro numero ſignorum ad duodecim omnia ſternutamẽta noctu diuq; cõ/tingentia reduxerunt. Verum uirtutem ſignificãdi à primo omnium ſternutamentorum acceperunt, ſiue unum ſiue plu ra eodem die nocteq; cõtigerint, quoniam donec Luna exie/rit ſignum ſub quo primum ſternutamentum accidit, eandẽ uim habent quippe cum pro uno habenda ſint, ut his tabu/lis annotabimus, quæ ſaltibus & ſternutamẽtis inſeruiũt.

TABELLA DE SALTIBVS ET STERNVTAMENTIS.

LVNA.	CAPVT	COLLVM ET CERVIX	HVMERI ET BRACHIA.
Aries	*Litem atq; ca/lumniam fore*	*Primum ſacer/dotem mori.*	*Nec bonum, nec malum.*
Taurus	*Aduenire ho/ſpitem.*	*Intimationem bonam fieri.*	*Gaudium læti tiãue euenire.*
Gemini	*In regione fi/ri morbos.*	*Prælium oriri.*	*Dimicari re/gnareq;.*
Cancer	*Rixas in ciui/tate oriri.*	*Promulgari magni qppiã.*	*Opus perfici.*
Leo	*Regimen ali/quidq; magni euenire.*	*Mutari ueſti/mentum.*	*Aduentũ eius qui te amat.*
Virgo	*Suaſiones fieri aſtutiaſq;.*	*Anguſtiam in ſurgere.*	*Prauiorẽ ma/ioremq; mali/tiam exoriri.*
Libra	*Spem emerge re.*	*Moueri corpus de loco ad locũ.*	*Noua ueſti/menta adeſſe.*

Scorpius	Angustias cõtingere.	Mori inimicũ.	Gaudium lætitiamúe emergere.
Sagittarius	Iter uiasq; fieri.	Intimationẽ ĩ occultis fore.	Aegritudinẽ accidere.
Capricornus	Gaudium atq; lætitiam accidere.	Munus afferri	Iucunditatem de hospite.
Aquarius	Dolorẽ litemq; surgere.	Seruum aufugere.	Gaudium lætitiamúe.
Piscis	Bonã causam emergere	Pluuias imbrẽq; formæ.	Gaudium lætitiamúe.

	PECTVS	LATERA ET STOMACHVS	VENTER.
LVNA.			
Aries	Iter futurum.	Gaudium lætitiamúe.	Pauorẽ euenire pp latrones.
Taurus	Quod corripieris in uerbis.	Euenire malũ ĩ dominio aut potestate.	Festinare ut regnum regatur.
Gemini	Intimationem aliquam nouã	Pestem cani accidere.	Sãguinis effusionem.
Cancer	Aduentum bo spitis.	Pecuniæ inuẽtionem.	Futurum morbum.
Leo	Querelam petitionemúe.	Aduentum boni hospitis.	Motum de loco ad locum.
Virgo	Lætitiam gaudiumúe.	Bonam enuntiationem intimationemq;.	Ammittere pecuniam.
Libra	Adinuenire quod desyderabatur.	Bonam acceptionem receptionemq;.	Amicũ ægrotare.
Scorpius	Pecunias adminui.	Aegritudinem.	Querelas lamẽtatiõesq; emergere ĩ domo.
Sagittarius	Malitiam exoriri.	Labores defatigationemq;.	Animalium mortem.
Capricornus	Amicũ disiũgi seperariq;.	Angustiã sup suos euenire.	Dolorem fore in statu.

Aquarius	*Iter futurum.*	*Pecuniam ex animalibus.*	*Litem nasci.*
Piscis	*Gaudium lætitiamúe.*	*Bonum in dominio atq; potestate.*	*Angustiā contristationēq; insurgere.*
	RENES ET VERTEBRES	PVDENDA	COXAS
LVNA.			
Aries	*Ammittere aliquid.*	*Bonū aliquid lucrari.*	*Inimici casum.*
Taurus	*Emere seruū.*	*Patriarchā mori.*	*Aduētum hospitis.*
Gemini	*Noua mala audire.*	*Malum nouū accidere.*	*Pecuniarum accrementū.*
Cancer	*Finiri præliū.*	*Litem insurgere.*	*Aegrotationē oriri.*
Leo	*Testimoniū falsum insurgere.*	*Pecuniam inuenire.*	*Accessum in dominio.*
Virgo	*Aegrotationem.*	*Aduentum hospitis.*	*Regalis honoris decremētū.*
Libra	*Pauorem pp latrones.*	*Festinum gaudium.*	*Noua audire.*
Scorpius	*Gaudium lætitiamúe.*	*Timorem in dominio atq; potestate.*	*Rixas contentionesq; emergere.*
Sagittarius	*Nec bonum nec malum.*	*Magnum accrementum.*	*Pauorem ex hominibus.*
Capricornus	*Festinari ius.*	*Casum comitis aut amici.*	*Mortem uxoris.*
Aquarius	*Religiosum occurrere aut sanari ægrum.*	*Nec bonum nec malum.*	*Vxorem parere fœminam.*
Piscis	*Bonum nouū insurgere.*	*Inimici casum*	*Bonū in potestate atq; dñio*
	GENVA	CRVRA	PEDES.
LVNA.			
Aries	*Nauseā uomitūq; accidere.*	*Damnum & litem.*	*Nec bonum nec malum.*

Taurus	*Faciem patris uidere.*	*Iter facere.*	*Aduentum pecuniæ.*
Gemini	*Lætitiam & refrigerium*	*Ingredietur in potestate.*	*Quod accusaberis.*
Cancer	*Gaudium ex epistola.*	*Gaudium & lætitiam.*	*Pauorem ex latronibus.*
Leo	*Longum iter.*	*Munus accedẽt*	*Vana audire.*
Virgo	*Gaudium munusq;.*	*Aegritudinem aut dãnum.*	*Bonum nuntium.*
Libra	*Labores defatigationemq;*	*Intimationem nullam.*	*Accrementem pecuniæ.*
Scorpius	*Audire magna.*	*Labores & angustias.*	*Longum iter.*
Sagittarius	*Intimationem futurãq; enunciationem.*	*Enuntiationẽ fore.*	*Dolorem de proximo.*
Capricornus	*Dolorẽ in domo euenire.*	*Finem aut dã num.*	*Mortem euenire.*
Aquarius	*Iucunda audire.*	*Gaudium lætitiamq;.*	*Pauorem ex hominibus.*
Piscis	*Refrigerium accidere.*	*Nec bonum nec malum.*	*Bonum satis contingere.*

Hæc sunt quæ comperta habemus de superstitiosis augurijs, quæ ideo prolixe explicauimus, ut intelligant omnes, qui libellum hunc legent, omnia huiusmodi auguria esse superstitiosa atq; reprobanda, ut proximo libro dilucide patebit.

EIVSDEM DE AVGVRIIS. LIBER. II.

PROEMIVM.

Vperest modo de augurijs ea, dicere quæ uera & certiora sunt, nam quæcunq; hucusq; diximus, non ex nostra sed ex aliorum opinione scripsimus; fuerunt enim plurimi tum philosophi, tum uiri sanctissimi, qui nullam fidem augurijs tribuerunt. Vnde Cicero qui Nonio optimam spem habere licere dicenti, qđ septẽ Aquilæ in Castris Pompei essent

captæ. Deridēdo has uanitates, inquit, Recte moneres si ad/uersus picas nobis pugnandum foret. Et Labieno in Castris Pompei diuinationibus augurijsq; innixe dicenti, Pompeiū superaturum, deridens respondit Cicero, eos hac spe ductos castra nuper ammisisse. Varro autem dixit Deos ociosos ac feriatos fore, si sua consilia Corniculæ crederent, aut Coruo hominibus indicanda, & alibi non solum ociosos asserit Deos, sed sordidissimos fuisse, si in iecorum, & uiscerum sterquilinio sua occultassent consilia, hominibus ab insanis sacerdotibus manifestanda, ut optabilius fuerit ualuisse apud maiores Ciceronis pro A. Cluentio sentētiam, pietate, & religione, & iustis precibus Deorum mentes, non contaminata superstitione, neq; ad scelus perficiendum cæsis hostijs posse placari, ubi enim fuisse Deos alibi q̄ i stercore existimabimus, huius uanitatis exemplum nobis præbet Tullus Rex, qui cum Iouem ijs superstitionibus sollicitasset, fulmine cum tota domo flagratus est. Phauorinus, Gellius, Boetius, & alij plurimi, tum Peripatetici, tum Platonici, nō solum has uanitates contempserunt, sed acerrimis argumentis reprobauerunt. Quare argumenta, obseruationesq; quibus confutantur superstitiosa auguria, primo nobis differenda sunt. Deinde exponendum quibus augurijs fides præstanda sit, quibus uero non; aut usq; quo eis credendum sit, initio nobis sumpto à nostra obseruatione.

Obseruatio authoris, qua reprobātur supstitiosa auguria.

ET cum nulla alia ratiōe reprobari possint efficacius, ea, quorum fide ab obseruationibus susœpta est, huiusmodi uanitates obseruatiōibus reprobādæ sunt, è quibus in mentibus hominum locum habuerūt, quia enim M. Marcello cum perijt ab Annibale, caput iecoris defuit, & G. Mario cum imolaret uticæ, & C. Principi Kalendis Ianuarijs cum iniret cōsulatum, quo interfectus est. Claudioq; succæssori eius, quo mense interemptus est. Veneno, Pyrrho Regi, quo die perijt præcisa hostiarum capita etiam fuerunt, ideo extis fidem tribuerunt. Diuo etiam Augusto spoleti sacrificanti primo potestatis suæ die uictimarum iecinora replicata intrinsecus ab una fibra reperta sunt, Responsumq; duplicaturum intra annum imperium. Gemina item diuo Augusto apparuere iecinora, quo die apud Actium uicit. Ex ijs igitur, atq; similibus obseruationibus fomentum insaniæ tā/

torum uirorum emersit, quod tot ac maioribus pluribusq; ob seruatiõibus factis reprobatur. Q.n. Mutius Scæuola inter primarios omnium ætatum uiros augur eminentissimus cum in tẽplo Vestæ (quo nihil in urbe Roma habitũ est sanctius) aram ipsam amplecteretur, à Syllæ carnificibus præter opi/nionem, quam ipse de suis augurijs habebat, interfectus est. Nero quoq; cum omnibus uanitatibus per quas futura præ/dicuntur, nimium hæreret, nunq̃ tutus fuit à fine, quem non sperabat per auguria, qbus cõfidebat. Possem infinita exem pla inducere eorum Romanorum, qui his uanitatibus inhæ serunt, quorum actiones finesq; non euenerunt, ut per augu ria à uatibus fuit interpretatum, sed bona frõte supersedeo. Et ea agrediamur quæ à nobis sunt obseruata, in iuuẽta.n. (quæ ætas est curiosissima) tabellas omnes quas annotaui/mus, diligentissime perquisiuimus, ut tabellam de sternuta/mentis & tabellã de saltibus, cæterasq; oẽs, & eas plerumq; falsas reperimus, per raro autem ueras. Quæ ratio docet si/gnificationes eorum auguriorum, quæ in illis scribuntur, ca su euenire, qui est de contingenti raro. Sternutamenta, sal/tus, resq; naturales, quas proprijs naturis creditum est ferre nobis auguria, superstitiosa sunt, & uana, nos enim (cum illa sæpissime obseruaremus) nunquam aliquid ueri inueni mus. Obseruationes Plutarchi Cheronei (qui per situs au/guria definiuit) non modo uanæ sunt, uerum etiam fabulo/sæ, nos enim cum non semel illas experiremur, nullas ueras inuenimus. xii. illæ superstitiones, quibus iuniores augures auguria determinauerunt, ridiculæ sunt, cũ nec ipsi nec nos unam comperimus ueram. Obseruationes Plinij, non uanæ tãtum, sed similes insomnijs sunt, quæ motu humorum ima ginariæ uirtuti repræsentantur. Astronomicæ obseruatio/nes etiam falsæ sunt, quas omnes cum nos omni diligentia cõ syderamus, superstitiosas; ac uanas sicuti cæteras iuenimus. Superstitiones Romanorum nullam habent rationem, sed fuerunt à sacerdotibus inuentæ, ut per illas uiuerent, homi/num enim genus (ut Ari. inquit) artibus & rationibus ui uit. Si igitur obseruationibus innitendum est, nos testamur multis temporibus ea obseruasse, quæ scripsimus nihilq; ue/ri reperisse, si quid tamẽ ueri reperimus in hoc libro. ii. expo nemus, uerum quia aliquis negare posset obseruationes no stras, asserendo uel non debite, uel non suis temporibus, uel

non requisitis omnibus esse factas, ideo post huiusmodi obseruationes ad rationes accedendum est quibus doctissimi uiri has uanitates refutauerunt.

Argumentum Peripateticorum quo reprobantur auguria.

INsurgamus igitur primo contra huiusmodi angulæ superstitiones, argumentis Peripateticorum, nam si auguria futura enunciat, aut quia illorum causæ, aut quia effectus eorum sunt. Sed cõstat nec causas, nec effectus auguria futurorum esse, nõ igitur auguria futura prædicunt, nisi temere, uidemus enim Medicum ex effectibus futura prædicere, Astronomum uero per stellas, quæ effectuũ sublimarium causæ sunt. At cum auguria effectuum futurorum causæ non sint, nec illorum effectus, iure fit, ut temere per auguria futura prædicantur. Accedit ad hæc qđ insomnium non magis rei futuræ causa est q̃ augurium, utrũq; enim ad effectum futurum per accidens comparatur. Sed secundũ Arist. de somno; insomnium rei futuræ per accidẽs causa est, accidit enim me somniante, Platonem uenire ad me, ut Plato ueniat, ueluti accidit me exeũte domum, ut corruscatio fiat, nõ enim corruscationis exitus à domo causa aut effectus est. Ad hæc imaginatio, qua imaginor amicum uenire, nõ magis causa, aut effectus est, ut amicus ueniat, q̃ cantus Cornicis effectus, aut causa est, ut hostis ueniat. Vtriusq; enim ad utrũq; connexio est accidẽtaria, & fortuita, quare si me imaginante amicum uenire, casu amicus uenit, ita Cornice cãtante, casu hostis accidit. Auguria igitur per accidẽs prædicere uidentur futura, ueluti (ut Ari. inquit) somnia ipsa.

Euasio quorundam insanorum.

Vadunt uero quidam insani ab his rationibus dicentes auguria (ut auguria casu pdicere futura) sed ut auguria facta sub tali Lunæ motu uel tali, per se futura prædicere, quoniam licet auguria, ut auguria nec causæ, nec effectus futurorum sint, tamen auguria ut facta sub hoc, aut illo Lunæ decursu, est futurorũ coeffectus, quatenus augurium ipsum sub hac uel illa Luna factum, & futuri ipsi effectus, quos portendit, ab eadem causa sunt, ut ab eodem Lunæ decursu, ueluti licet urina ignea nec causa nec effectus sit febris cholericæ; quia tamẽ ignea ipsa urina & febris cholerica ab eadem causa sunt ut ab humore cholerico, ideo

ignea ipsa urina portendit febrem cholericam, & è conuerso febris cholerica igneam ipsam urinam.

Reprobatio huius euasionis.

Sed hæc euasio friuola uidetur, nã sic poterimus omnem superstitiosam diuinationem probare, dicerem enim Geomantiam Pyromantiam, & cæteras tales esse ueras, quoniam licet puncta sic figurata nec effectus nec causæ sint futurorum, ut puncta sic figurata, tamẽ proiecta sub hac uel illa Luna erunt coeffectus futurorum, eadem ratione & sortes efficatiam habebunt, quoniam semper dicerẽ, & si non causæ aut effectus sint futurorũ, esse tamen coeffectus ab eadem Luna euenietes. At cõstat sortes ab omnibus esse reprobatas, cum temere & non per se futura prædicant.

Argumentum Diui Thomæ quo auguria & sortes refutantur.

Auguria & sortes, & cætera diuinatoria sanctissimus Doctor Thomas per pulchre reprobauit eo libello quem de sortibus inscripsit, argumentatur enim maiorem connexionem habent stellæ cum actibus humanis, qui ab intellectu, & uoluntate nostra proficiscuntur, q̃ auguria, sed ex stellis non proficiscuntur humani actus, nisi cõtingenter, temereq́; igitur non possunt prædici actus humani per auguria, quæ cum illis actibus connexionem contingentem habent, qđ autem ex ipsis stellis humani actus necessario non eueniant, testis est Ptolomæus, qui sapiẽtem stellas exuperare affirmat, & libro centum enuntiatorum, & proemio Apotelesmaton. Quare nec ex augurijs humani actus, nec ut à causis, nec ut à signis necessario proficiscuntur.

Phauorini argumentum aduersus auguria atq; Plinij.

Phauorinus uero fidem non esse diuinaculis adhibendam apud Gellium hoc pacto argumẽtatur, aut.n. (inquit) aduersa uentura dicunt, aut prospera, si prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando, si fælicia promittunt ea quæ uentura sunt, expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructũ spes tibi iam deflorauerit, si aduersa dicant, & mentiantur, miser fias frustra timendo, si non mentiãtur iam inde ex animo miser fias, anteq̃ è facto fias. Insuper (ut Plinius inquit) nec liberi nec ingenui hominis est uaticiniorum suspitionibus addici, aut su-

perstitionibus diuinatorum sollicitari. Vnde & in sacris histo rijs monitum est à domino, non esse uestrum noscere tempo/ ra, uel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, nec iniu ria quidem nam si aliqua futura necessarium fuerit noscere pro publico bono generis humani, aut pro priuato alicuius personæ, hæc diuino numine fidelibus innotescunt.

Prima dilucidatio de augurijs.

Ed quoniam (ut Arist. inquit libro de somno) nihil apud gentes famigeratũ, ac probabile omni ex par/ te falsum est habendum, ideo sic de augurijs dici po/ test, quemadmodum de insomnijs opinatur Ari. qđ uidelicet auguria alia diuina, alia naturalia, alia uero casu ac teme re sint, diuina apud Romanos, Græcosq; ipsos plurima fuerũt ut Canem allocutum fuisse, & Serpentem latrasse, cum pul/ sus esset à regno Tarquinius. Et Bouem ut proditur ueterum monumentis locutum esse. Præterea arbores (ut. C. Epidius inquit) fuisse locutas, pauloante mortem Cæsaris, Equorum armenta comperta sunt pabulo abstinere, ubertimq; flere, ante mortem Caligulæ. Simulacrum Iouis Olympiæ tantum cachinnũ repẽte edidit, ut machinis tabefactis, Opifices dif/ fugerint. M. Lepido, & Q. Catulo Consu. in uilla Galerij locutus est Gallus. C. Volumnio & Seruio Sulpitio Consu. Bos mugitu in humanũ sermonẽ conuerso locutus est equus, cui nomen erat Xanthus apud Homerum Ill. xix. loquens di xit, Patroclum sua ignauia nõ intercidisse, sed Deorum uo/ luntate ac fato, quibus nullo pacto sui corporis dotibus ob/ uiam ire poterat. Puer infans semestris in foro boario trium/ phum proclamauit. C. Hostilio Mancino in Hispaniam ituro talis uox sine authore ullo peruenit ad aures, Mantinæ ma/ ne. Ante paulo q̃ Augustus Imperator factus esset, Bos in suburbano Romæ ad arantem locutus est, frustra se urgeri, non enim frumenta, sed homines breui defuturos. Hæc. & id genus diuina auguria putauit antiquitas. Viri autem ui ta atq; doctrina sanctissimi si aliqua essent, quæ diuina au/ guria fas esset dicere, ea signa, diuina auguria asserẽt, quæ cunq; diuinã causam habere possunt, seu Columba, quæ ap/ paruit Discipulis Domini, augurium fuit eis ad futurũ bo/ num, & Magis Stella, quæ apparuit, augurium fuit ad tu tum iter, atq; rectum. Petro quoq; binus galli cantus augu/ rium fuit ad cõuersionem in salutem & q̃ plurima huiusmo/

di (si ea

di (si ea fas est auguria nuncupare) haec enim numine fieri concedimus cum pro cōmuni, aut priuato bono futura praenoscere necessarium est. Innuitur autem haec fieri numine p illud quod dicitur libro sapiētiae cap. vii. Attingit à fine usq; in finem fortiter, & disponit omnia suauiter, numine etiam non solum corpora, sed hominum mentes ad proprias actiones mouentur, p illud quod in psalmis dicitur. Illumina oculos meos, ne unq̃ obdormiam in morte. Numine etiam uolūtates ad desyderandum, atq; ad agēdum ueluti magister gētium tradit ad Philippenses capite. ii. cum inquit, Deus est, qui operatur in nobis, & uelle ac perficere bona uoluntate, & apud Esaiam capite. xxvi. omnia opa nostra operatus es nobis, quae ratio docet diuina auguria esse (si fas est diuina auguria appellare) non ea quae apud Romanos diuina dicebantur, quoniam illa fortasse à daemonibus erant, sed ea, quorum causa est numen, de quibus in sacris litteris quaerendum est. Naturalia uero quibus Medici, aut Philosophi naturales utuntur ad aliquid futuri significandum, & dicūtur naturalia, quoniā eorum assignari potest aut humana aut naturalis causa, humana quidem, ut si esset subitarius auiū uolatus ex aliquo loco, hoc enim augurium esse posset ad significandum nobis eo loco latere insidias, è quo aues subito uolauerunt, cuius causa est assignata ex nostra humana industria. Naturalis uero, ut si quis glocitante frequenter Cornicula mox futuram praenunciet pluuiam, ex naturali causa potest auspicari, quoniam naturali quodam instinctu ex impressione corporum caelestium producto mouentur pro ratione dispositionis aeris ad temporum cognitionem, ut necessarium est suis naturis, secundum illud Hieremiae capite. viii. Miluus in caelo cognouit tempus suum, Turtur, & Hirūdo, & Ciconia custodierunt tempus aduētus sui. Praeterea si Medicus binum sternutamentum pro augurio accipiat, dicatq; aegrotum à mortis periculo liberari, ex naturali causa hoc dicere potest, unum enim casu esse potest; plura uero duobus rheumatis impulsu, duo autem uirtutis robur arguunt. Ad haec in iram assuetam aegrotū redire pro augurio bono à Medicis accipiuntur, in aegrotis, praesagit enim aegrotos ad naturales dispositiōes reuerti. Insuper si Medicus saltum pro augurio sumat ad significandum accidentia animae, ut Gaudium, Iram, uel Tristitiam, & id genus, non est praeter rationem

naturalem, quoniam ut Auicenna inquit libro.iii.Fen.iii. Tractatu primo capite.xviii.Saltus aliquãdo euenit ex animalibus accidentibus, nam motus spirituum qui est in animalibus passionibus interdum cõuertit humores in uẽtositates, quibus fit saltus membri. Saltus etiam propter hanc causam enuntiat apoplexiam, & cum perseuerauerit in membrana cooperiente uentrẽ, præsagit melancholiam, & epilepsiam. Cum uero perseuerauerit in facie, torturam, cum & in hypochondrijs, apostema præsagit. Quare si quis tremorem pro augurio sumat ad significandum hæc, non præter naturalẽ rationem, accipiet. Si etiam Meteorologicus tres soles sumat pro augurio ad significandum pluuias ingentes, nõ præter rationem naturalem facit, simili ratione si tres Lunas, Clypeumq; ardentem in cœlo, Armorum crepitus, Tubarum sonitum audiri, lacte pluere & sanguine, ut.M.Actilio; & .C. Portio consulibus. Item carne, ut.L.Volumnio, & Seruio Sulpitio Consul. Rursum ferro in Lucanis paulo anteq̃. M. Crassus occideretur, à Parthis, ad significandum effectus naturales Meteorologicus pro augurio accipiat, nõ errat, quoniam naturales causas habere potest. Præterea si quis Vultures biduo, aut triduo uolare in exercitu in augurio accipiat ad significandum exercitus interemptionem, non errant. Si uerum est quod Plinius inquit libro.x.Vultures cadauera futura & præsentia præsentire. Sunt tertio auguria, quæ & nugatoria, & superstitiosa, & casualia dicuntur, uerbi causa, si quis sternutamentum acceperit pro augurio ad significandum ueritatem eorum, quæ quis dicit, aut euasionem parati periculi, superstitiose, nugatorie, & casu uerum predicit. Augures enim sternutamentum pro augurio accipiunt ad multa significandum; ut uisum est præsertim (ut Albertus inquit) ad significandum duo, ueritatem uidelicet eius dicti cui sternutamentum interuenit, & euasionem parati periculi, ut puta cum aliquis substinet insidias ab aliquo, præsertim si bis sternutauerit. Binum enim sternutamentũ magnitudinem uirtutis significat, quæ nõ esset nisi homo qui bis sternutat, cœlestibus uirtutibus esset adiutus, ueluti criticus dies nõ esset, nisi uirtute cœlesti esset roborata. Virtute uero cœlesti fouẽte, dictũ expletur, reiq; adæquatur, & sic erit uerum. Simili ratione augurium est ad significandum euasionem parati periculi; nã qui uirtutibus cœlorũ roboratur,

non potest à terrenis & sublunaribus deuinci. Ego uero arbitror omne illud quod significat sternutamentum præter euasionem infirmi, esse nugatorium, superstitiosum, & casuale. Casuale quidem, quoniam casu est, aliquo sternutante (ut euadat à periculo parato per insidias) quoniam præter intentionem sternutantis, & eorum qui parauerunt insidias. Nugatorium uero, quoniam si quis accipiat sternutamentū ad significandum ueritatem dicti, uel euasionē parati periculi, re utitur ad significandum id, ad quod uirtus rei non se extendit, non enim uirtus sternutamenti potest ad hæc se ostēre. Tale autem dicitur nugatorium, ut Augustinus inquit libro. ii. de doctrina christiana. Superstitiosum deniq; quoniā importuna ineptaq; , & non uera religione obseruatū (nā ut Gellius inquit.) omnis importuna ineptaq; religio superstitio dici potest; propter hanc causam Deu. xviii. dicitur. Nō inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens p ignē, aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atq; augurla, nec sit maleficus, aut incātator nec Phitones cōsulat, nec diuinos, & quærat à mortuis ueritatem. Simili ratione dicendum est de saltu, & uolatibus & cantibus auium, cum enim accipiuntur ad significandū aliquid ultra uirtutes proprias, superstitiose, nugatorie & casu accipiuntur. Ex ijs pspicuum est, quibus augurijs sit credēdum, quibus uero nō. Diuinis. n. ac naturalibus si qs crediderit, nec uanus, nec nugatorius, nec supstitiosus est, at q augurijs credit quæ nō nisi casu significāt, hic uanus est supstitiosus & nugatorius.

Dilucidatio ueræ causæ auguriorū superstitiosorū.

EX ijs patet ueram causam superstitiosorum auguriorum esse dæmonē, nam ut Augustinus inquit libro secūdo, quem de doctrina christiana scripsit, omnes artifices huius uel nugatoriæ, uel noxiæ, supstitionis ex quadam pestiferā societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis, & dolosæ amicitiæ constituta penitus sunt repudianda & fugienda christiano. Dæmones enim talibus rebus efficaciam aliquando præstant, ut uanitatibus animos hominum implicent, & propterea dicitur in psalmis, Beatus uir cuius est nomen domini spes eius, & non respexit in uanitates, & insanias falsas, hactenus de uera auguriorum causa.

Reprobatio causæ assignatæ à Plinio per quā augurijs fidem præstabat.

Atet insuper ex ijs intentionem nostram, qua augurium in bonum, uel malum referimus, non esse causam augurijs, ut uera significent, quemadmodū putauit Plinius, nam sic & imaginatio esset causa salutis, uel damni, quod falsum est, non enim potest uirtus accōmodata uni corpori secundum Peripateticos esse uera causa alicuius in altero corpore, nisi forte causa excitans, ut patet de Equis quorum altero mingēte, alter mingit, imaginatio enim qua quis imaginatur aduētum febris, & febris uenit, nō est causa nisi p accidēs illius, at imaginatio qua qs ambulādo p angustū trabē imaginatur cadere, & cadit, causa ē casus, nā casus ille pficiatur ex timore, cuius causa est imaginatio casus. Sed timor res est in nobis. Cū igitur imaginaria uis nostra nec supra aues, nec supra beluas, nec supra auguria id genus, uirtutē habeat, fit ut nec illa sit ad auguria attinēs.

Reprobatio causæ Plutarchi & iuniorū per quā augurijs fidem præstabant.

PRopter eandem causam patet uanitas causæ, per quam Plutarchus fidē præstabat augurijs, cum.n. dextrum & sinistrum relationes sint, quibus augurium dicitur dextrum, aut sinistrum, nō ex parte augurij, sed ex parte nostri, fit ut causa hæc uana, nugatoria & superstitiosa sit, non enim in relationibus uirtus est, se extendens ad huiusmodi significationes, cum nec causæ talium sint, nec effectus. Præterea quod est in comparatione ad animal, non est in se dextrum, nec sinistrum, & quod non est in se dextrum, uel sinistrum, nō potest esse in se bonum uel malū. Quare nullū auguriū bonū, aut malū est, nisi p accidēs, ac temere, quatenus accidit aut trāseūte à dextro in sinistrū, ut negocia perficiā, quoniā plerūq; oppositū obseruauimus, p idem reprobatur iuniorum causa, ut consyderanti patet.

Reprobatio causæ eorum qui ex sitibus cœli augurijs fidem præstant.

PRopter eandem rationem reprobatur eorum causa, qua ex situ cœli augurijs fidem præstabant. Nam auguria bona sunt, quoniam uersus eandem partē cœli, in qua benificæ stellæ uigent, proficiscuntur, & mala quæ uersus eandem partem, in qua maleficæ uim habent, omne quod uersus eandem partem moueretur, esset bonum, in qua beneficæ uim habent, malum uero uersus eā, in qua

maleficæ. At contrarium sæpius obseruauimus, quippe cũ sæpissime uidimus beneficas motibus proprijs incrrare ad partes; ubi prius maleficæ erant, & è contrario etiam, & tamen auguria quæ ui cœli bona esse debebãt, mala esse obseruauimus; & quæ debebant esse mala uirtute cœli, uidimus bona esse. Quod non est ob aliud nisi quia auguria nullam per se significationem habent, nisi temere, ac casu. Ex eisdẽ patet error eorum, qui augurijs fidem præstant propter Stellas, quæ præsunt domo nonæ tempore augurij, nam ut recte doctor Sanctissimus putat, si Stellæ non possunt in actus nostros, nec auguria si ab eis dirigerentur, poterunt in actus nostros. Non enim maior uirtus esse poterit in sagitta q̃ fuerit in proijciente. Quod uero Stellæ non possint in actus nostros. nunc supponendum est, quoniã alibi ꝓbauimus.

Reprobatio causæ assignatæ à Themistio, & Theophrasto & à Mercurio, & à Varrone, & à cæteris alijs.

Qui uero dixerunt augurijs fidem esse præstandam, quia mouẽtur à Deo, si de Augurijs superstitiosis, & nugatorijs, & temerarijs, loquantur deridendi sunt, simili ratione refutandi, qui dicunt auguria moueri à bonis genijs, qui intelligentiæ siue angeli dicũtur, nam nihil superstitiosi, nihil nugatorij, nihil uani esse potest à simpliciter bono, Varronici uero, & alij qui dicunt auguria moueri à Luna sola uel à dæmone bono interuentu Lunæ, sunt omnino explodendi. Si enim sola Luna per signa decurrens causa mouens esset, contingeret eidem eodem tempore bonũ & malum significari, nam si Luna tenente Arietem Bestia domum ingrederetur, malum portenderetur, quoniam præsagiret litem, & calumniam, quæ mala sunt. At si Luna tenẽte Arietem, in domo sonitus audiretur, bonũ præsagiretur, quia gaudiũ & lætitiam, sed cum eodẽ tempore hæc utraq; esse possint; eodem etiam tempore Luna tenente idem cœli signum, bonum, & malum augurium fieri cõtingeret, quod ridiculum puto. At si bonus Dæmon auguria mouet interuẽtu Lunæ (ut iuniores putant) hoc longe magis superstitiosum, nugatorium & uanum esse uidetur, nam cum Luna, & genius bonus ordinatissimæ res sint, omni nugatione, superstitione, & casu carentes, non uidentur mouere ea quæ ueri nihil significant, nisi in superstitione intelligãtur. Ad hæc actus nostri non proficiscuntur à Luna, nec ab ipso ge-

nio, cum in uoluntatem nostram non possint, est tamen uerum Dæmones certis stellis obseruatis præsertim Luna concurrere ad multa agenda, hoc enim agunt (ut homines ad eum errorem inducant, quo credant aliquod numen esse in stellis. Et de augurijs hactenus Salerni finis. M. D. XXIIII. Die. XI. Ianuarij.

INDEX CAPITVM PRIMI LIBRI.

INDEX CAPITVM SECVNDI LIBRI.

ERRATA.

iii.yi.adueniamus.iii.xyi.nec tuus.iii.xyi. nec uiueret.iii.
xxxyi.illi.iii,lxxyii.auspicãtis.y.xxyiii. portẽdit.y.xxxyi.
eũ.y.liii.cædẽ.y.lxyi.quàm.yi.lxxi. mutationẽ.yii.xxiiii.
palpebra.yii.xlyii.quatitur.yii.lxi. œconomiæ.yiii.lii. ui/
duæ.yiii.lyiii.salierit in.ix.xlii.uero.x.xxxii.mutationem.
x.ly.uel.x.lyi. Caras.x.lxxiii.uultures. xi.yi. potissimum.
xi.xly.cædem.xi.xlyiii.est.xi.xlix.fatigationẽ.xi.lx.cædẽ.
xi.lxix.prosperrimi.xi.lxxi.nuntium.xii.yiii.iuuenta.xiii.
ii.aduersus.xiiii.xx.augurifica.occasus. xiiii.xxxyiii. Sa/
turni.xiiii.xlyiii.supra.xy.xxvii.parte.xyi.xxx. nihil.xyi.
lyiii.futurum.xyii.xi.iunguntur. xyii.xxyii.instrumenta/
riam.xyii.xxxyi. instrumentis.xyii.liiii. prosunt.xix.xliii.
contentionesq;.xx.xyiii.deduci.xx.xliii.eiusdemq;.xxi.xii.
fore.xxi.xxiii.nouam.xxii.xliii.diuinationibus.xxiii.xliii.
refutauerunt.xxiii,xlyi.augurales.

BONONIAE APVD HAEREDES HIERO/
NYMI DE BENEDICTIS.
M. D. XXXI.

